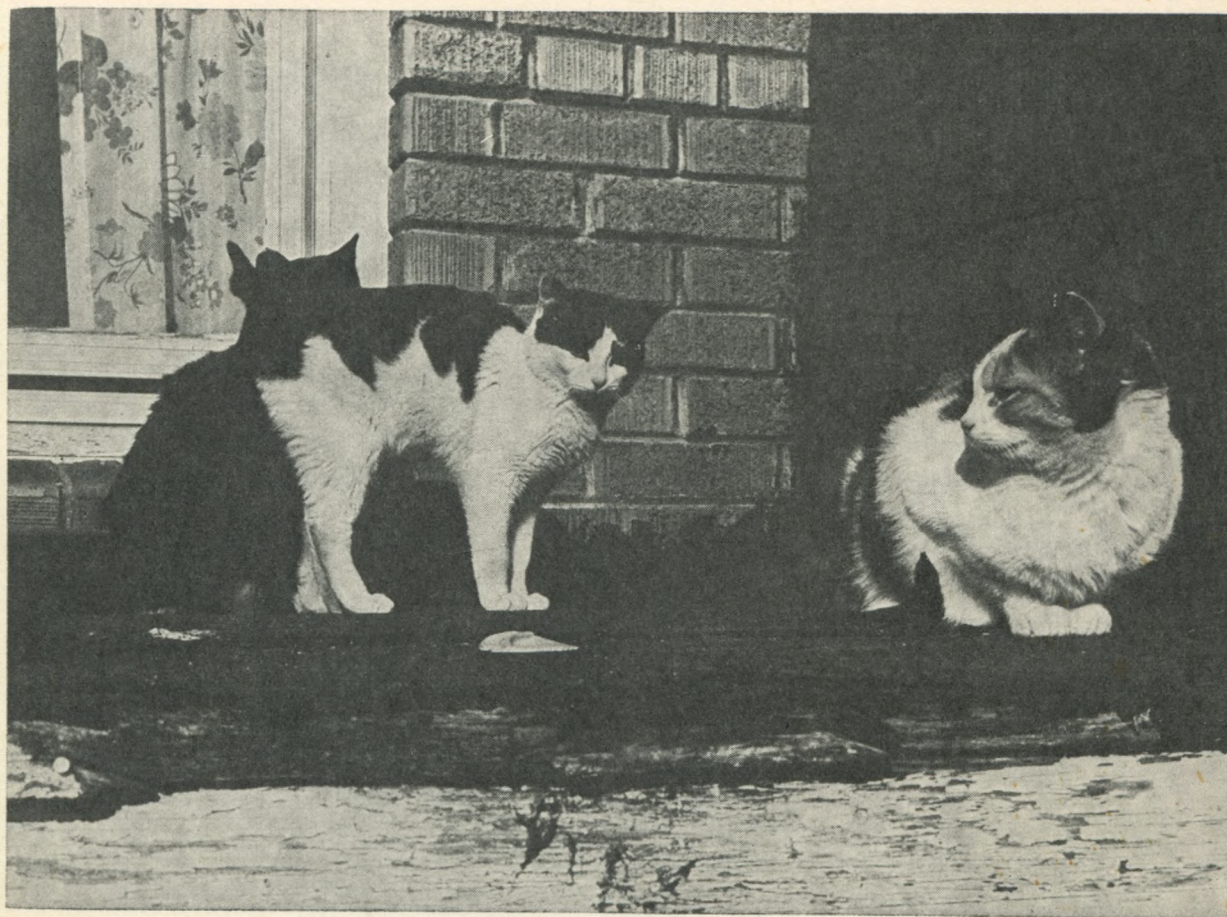

laiškai lietuviams

BIRŽELIS/JUNE 1977 (6)

GYVOJI ATMINTIS	181	Antanas Saulaitis,
AR PAŠAUKTŲJŲ MAŽIAU AR DAUGIAU	184	Lilė Gražulienė
JURGIS MATULAITIS	188	Stasys Yla
KOVOJE UŽ KIEKVIENĄ LIETUVI	193	A. Saulaitis, S.J.
VAKARAS SU AKTORIUM JONU KELEČIUM	196	Nijolė Jankutė
MOTINOS IR TĖVO DŽIAUGSMAI, VARGAI, RŪPESČIAI	200	Vytautas Kasnis
PLJS IR VLIKO POLITINIS SEMINARAS	202	Rasa Lukoševičiūtė
TINKAMI DRAUGAI MŪSŲ VAIKAMS	205	Danutė Bindokienė
KODĖL TAIP, O NE KITAIP	206	Danutė Bindokienė
TĖVYNĖJE	210	D. ir G. Vakariai
KALBA	213	J. Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	216	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas Algirdo Grigaičio nuotraukomis. Viršelio nuotr. — Eugenijaus Bū-
tėno.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

GYVOJI ATMINTIS

ANTANAS SAULAITIS, S.J.

Ne vienas, perskaitęs Ievos Simonaitytės "Aukštųjų Šimonių likimą", pastebėjo, kad kaip mazgas šeimos kartų gyvenimą riša senojo tėvo Mato Šimonio nešiojamas gyvas žvilgsnis į praeitį kaip vilties paslaptinę šaltinį. Sovietų cenzūruotoje laidoje neišspausdintas paskutinis knygos vaizdelis, kuriame silpnoji Rožytė, paskutinioji didingų Šimonių palikuonė, išsaugojo prosenių tikėjimą šeimos — ir Lietuvos — aušra.

Senasis Šimonis savo vaikus užvesdavo ant kalvos ir liūdesio nusvertu pirštu, tikrovės primerktom akim parodo: "Ten", neištardamas jokio kito žodžio. "Ten", kur priešų iškeltos šeimos namai.

Žmonijos pergyvenimuose ne tik sauso istorinio įvykio, bet ir dabartį veikiančio santykio tarp asmenų gyvas prisiminimas gerai pažįstamas. Izraelitai ligi šios dienos Velykų metu prisimena perėjimą per Raudonąją (ar Nendrių) jūrą ne kaip tolimą Mozės laimėjimą, bet kaip nuolatinės galybių Dievo globos veiksmingą simbolį, jų pasitikėjimo Viešpačiu ir tauta šaltiniu. Krikščionių liturgija, siūlanti iki dvylikos Šv. Rašto skaitymų Velykų išvakarėse, privalomai nustato ištrauką apie vandens perskėlimą ir išrinktosios tautos išgelbėjimą.

Nors izraelitus nuo įvykio skiria daugiau kaip 3000 metų, jie — ir kiekvienas krikščionis — gali smulkiai atpasakoti, kaip Dievas savo žmones išvedė iš nelaisvės. Pasninku, ypatingomis apeigomis, dykumos valgiais — nerauginta duona, karčiom daržovėm — susijungę su anais laikais, iš naujo išgyvena ir pergyvena gyvybę teikiantį skaudžios vergijos ir šviesaus išlaisvinimo prisiminimą.

Algirdo Grigaičio nuotr.

Krikščionių kerygmos arba "Gerosios naujienos" širdis, seniausioji sistemingai kartota Evangelijos dalis dar prieš rašytinį Naująjį Testamentą, yra Kristaus kančios ir mirties ciklas. Jame visos senoviškumo ir stilizuotos formos žymės. Vėliau pridėta Jėzaus vaikystė, jo stebuklų ir pamokymų atminimai. Švęsdami Kristaus atminimą, krikščionys tiki ir jaučia, kad tolimasis įvykis paslaptingu būdu atsinaujina, arba kad atminimo dalyviai susijungia su tikrove — su ypatingu santykiu tarp Dievo ir žmogaus, kurį veiksmingu simboliu apeigos išreiškia. Eucharistijos — Mišių dalyvis pergyvena tai, ką pirmosios Viešpaties vakarienės ir vakarienių su prisikėlusiu Kristumi dalyviai išgyveno — kitaip, bet tikrai.

Žmonijos pergyvenimai brendimo ir bendruomenėjimo metu tampa asmens pergyvenimų forma ir dalis. Prisiminimas yra kartu asmeninis, gilus, gyvas — ir būtinasis. Būtinasis iš esmės ir pabrėžtinasis savo tikruoju turiniu — pačiu išgyvenimu, o ne pašalinėmis smulkmenomis, aplinkybėmis. Šimonių, izraelitų, krikščionių akys krypta į įvykio esmę — jo reikšmę šios dienos gyvenimo prasmei: kad iš kančios prisikelia naujas ir kitoks gyvenimas. Kokie buvo kilniųjų Šimonių namai, kokio gylio ir pločio buvo jūra, kaip atrodė aukštutinis Jeruzalėje kambarys — nereikšminga (nors vėliau įdomu). Esmė, kad "ten", "tada", "taip" yra su laiku nesurišti, bet istorijoje ir gyvenime giliai išpausti pergyvenimai, kurie iš naujo įsisąmoninami, kurie pasikartoja tikrovėje ir apsprendžia šeimos, tautos ir bendruomenės ateitį.

Geru kasdieniu pavyzdėliu gali būti simbolinis vėliavos uždegimas ar apsukimas juodu šydu ar kaspinu. Po mirusiųjų ar žuvusiųjų pagerbimo, juodoji liūdesio dėmė nuimama, nes susirinkusieji ir jų tauta — bendruomenė nesustoja, o gyvena tolyn ir pirmyn, tęsdami tai, ką vėliava simboliškai išreiškia. Prisiminimas suspaudžia širdį, kuri toliau viltimi plaka.

Birželio viduryje, Tautos išsklaidymo dieną, lietuviai visame pasaulyje seka žmonijai taip įgimtas apeigas: sustoja, pažvel-

gia tolyn ir savo vaikams parodo: "Ten". "Ten", kur tauta naikinta ir naikinama, ten ji bus išgelbėta ir prisikels. "Ten", kur vieni guldė savo gyvybes, kad kiti gyventų. "Ten", kur 1940 metų, ar daug senesnė, ar net šios dienos persekiojamųjų auka — ne iš šalto įstatymo paliepimo, bet iš gilaus išgyvenimo — įpareigoja pažiūrėti, įtikėti, išgyventi ir nešti savyje prisikėlimo viltį. "Ten", kur nuostabiai išlaikoma tautos gyvybė neužduso ir neuždus. "Ten", kur vienybė ir tarpusavio meilė žadina ir traukia lietuvius burtis, laikytis, kurti. "Ten", kur didžiausia auka reiškia ne duoti, ne dirbti, ne veikti, o ypatingai gerbti kiekvieną lietuvių ir ugdyti tarpusavio ryšius. "Ten", kur lietuvius nepalūžta prieš priešą ir prieš vidinį nevilties grasinantį lūžį. "Ten", kur kartų kartos savyje neša paslaptinę gyvybę sudėtingo ir palūžusio pasaulio akivaizdoje. "Ten", kur kaip mitologinis paukštis iš pelenų kils naujai gyvybei Lietuva.

Kaip Evangelijos širdis, kartojama skaudžių įvykių vertinga prasmė. Skaudžių įvykių minėjimą jungia "ten", "taip", "tada" dalyvius su juos atminusiais ypatingu veiksmingu būdu, teikiančiu vis naują gyvybę, nustatančiu santykius tarp asmenų ir rodančių gaires rytojui.

Kasmet prisiminti birželio įvykius ir jais simbolizuojamą tautos pergyvenimą yra visų pirma tikėti, kad lietuvius lieka lietuviu visur ir visada, kad lietuvių tauta turi teisę ir nori gyventi visai laisva.

Rusijoje vienas ateistas degino Šv. Raštą. Vienas lapas pakilęs nukrito prie jo kojų. Sudegusiame lape buvo išlikęs tik vienas sakinytis: "Dangus ir žemė praeis, bet mano žodžiai nepraeis". Tai taip paveikė tą ateistą, kad jis atsivertė. Apie tai paskelbė naujas Sovietų Sąjungos pagrindžio žurnalas "Vestnik Istiny" (Tikrovės šauklys).

- Vienuolės Romos miesto gatvėse platiną katalikų laikraščius, nenusileisdamos komunistams, kurie tokį platinimo būdą naudoja šventadieniais.

AR PAŠAUKTŲJŲ MAŽIAU AR DAUGIAU

("Laiškų lietuviams" konkurse premijuotas straipsnis)

LILĖ GRAŽULIENĖ

Dvasiniam gyvenimui Kristus šaukė ir tebešaukia mus visus. "Daug pašauktų, bet maža išrinktų" — taikytina mums visiems, ne tik kunigams ir vienuolėms. Dvasinis gyvenimas nėra tik kelių išrinktųjų privilegija, bet mūsų visų išganymo sąlyga. Šv. Paulius savo laiškuose apibūdina tikrąjį pašaukimą: naujoji Dievo karta gyvena bendrą pašaukimą, kylantį iš jų krikšto pažadų ir sutvirtinimo sakramento. Tuose pačiuose laiškuose Paulius pabrėžia, kad Šv. Dvasia atskiriems individams duoda specifinės dovanas, kad, jas naudojant, visa Bažnyčia būtų skatinama, kad Bažnyčios pasaulinė misija būtų efektyviau vykdoma. Šv. Paulius kalba apie mokymą, pranašystę, gydymą ir t.t. Šios dovanos suponuoja pašaukimą tarnauti ir pasitarnauti Bažnyčios ribose.

Visa tai svarstydami, turime prisiminti, kad tos dovanos nesiriboja dvasiškija. Jos buvo ir tebėra liejamos ant visų Bažnyčios narių. Visi buvo ir tebėra šaukiami tai Dievo tarnybai.

Mūsų šiandieninė pašaukimų samprata suskirsto Bažnyčios narius į: 1. dvasiškiją (a. kunigus, b. vienuolius ir vienuoles). 2. pasauliečius (a. vedusiuosius, b. viengungius). Toks suskirstymas nėra teologinės minties pasekmė. Tai yra sociologinis reiškinys, kuris įsitvirtino Bažnyčios istorijos raidoje. Lengva suprasti, koku būdu tai atsitiko — kodėl Bažnyčia rado reikalą "su-institutinti" daugelį tų Šv. Dvasios dovanų. Bažnyčiai plečiantis ir augant, radosi reikallas kaip nors atskirti tikruosius mokytojus, pamokslininkus, pranašus, stebukladarius nuo tų, kurie siekė suklaidinti. Išventindama ir tuo duodama kunigams oficialų statusą visuomenėje, Bažnyčia rado būdą išskirti tikruosius Šv. Dvasios nešėjus nuo netikrųjų.

Ilgainiui atsirado žmonių, kurie matė, kad jiems skirtoji dovana radosi maldos, atgailos ir celibato gyvenime. Čia buvo vienuolinio gyvenimo sampratos pradžia, ir paskui Bažnyčia tą gyvenimo būdą patvirtino.

Pamažu visos Šv. Dvasios dovanos ir jų darbai liko sutapatinti su kunigystės arba vienuolinio gyvenimo pareigomis. Mokymas ir pamokslavimas, gydymas — dvasinis, psichologinis, bendruomeninis ir net fizinis (ligonines steigiant) — liko dvasiškijos luomo veiklos sritis.

Skaitydami Bažnyčios istoriją, randam, kad viduramžiais pasauliečio rolė tebuvo tik priimti dvasiškijos patarnavimus ir jai suteikti moralinę bei finansinę paramą. Šv. Pauliaus mintis, kad kiekvienas krikščionis turi dovanų, kurios turi būti įgyvendinamos visos Bažnyčios labui, liko visai pamiršta ar interpretuojama visai kitam kontekste. Tuo dvasiškija įgijo mistinę aurą, kuri ne visada pasitarnavo visos Bažnyčios dvasinei naudai.

Jeigu pirmaisiais krikščionybės šimtmečiais į dvasiškijos gretas stėjo tie, kurie ieškojo tinkamiausios dirvos Šv. Dvasios dovanų įgyvendinimui, mūsų laikais yra atsiradus nuomonė, kad įstojimas į dvasiškijos luomą užgarantuoja tų dovanų turėjimą. Pasauliečiai šimtmečiais Bažnyčioje neturėjo reikšmingos rolės. Dėl to atsirado sekmadieninė krikščionybė, susidedanti iš pasėdėjimo valandą bažnyčioje, pamokslų išklausymo ir aukos įmetimo. Tuo tarpu kunigų gretose atsirado vis daugiau gerų administratorių, mokslininkų, politikų, o ne tiek dvasios vadų, jautrių (ne būtinai jaudinančių) pamokslininkų ar uždegančių mokytojų. O kas aukščiau iškilo hierarchijoje? Gerasis administratorius, sumanusis politikas.

Dabar mes skundžiamės pašaukimų sumažėjimu. Bet man kartais atrodo, ar tai nebus Dievo Apvaizdos kelias mus visus pastatyti prieš mūsų visų tikrojo pašaukimo klausimą? Nebegalin palikti atsakomybės už dvasinius dalykus tik kunigams ir vienuolėms. Gal mes turime grįžti prie šv. Pauliaus minties ir klausti, kuriuo būdu mes įgyvendiname savo pašaukimą nešti Šv. Dvasios dovanas į Bažnyčios bendruomenę? Klausimo nėra, ar mes pašaukti; klausimas tik — kaip pašaukti. Gal tuo būdu dvasiškija (kunigai ir vienuolijos) galės atsipalaiduoti nuo daug administracinio balasto, kuris jų gyvenimą apsunkino ir komplikavo, ir dabar galės susikoncentruoti prie sielovados problemų.

Aš manau, kad kiekviena parapija savo bendruomenėje ras tų, kurie apdovanoti administraciniais gabumais, kurie eina profesinių patarėjų (counselors) pareigas, kurie dešimtmečiais mokytojauja ir t.t. Ko pasauliečiai negali padaryti — tai būti savo sielos vadais. Iš dvasiškijos dabar laukti na didesnis gilinimasis į žmogaus dvasios pasaulį, į žmogaus ir Dievo santykį modernaus gyvenimo ribose, ir į ieškojimą efektyviausių būdų visą bendruomenę tuo dvasios pasaulyje uždegti. Jeigu dabar pasaulietis yra dažnai abejingas, tai gal todėl, kad jam niekas nepajėgė ir gal net nesistengė to dvasios pasaulio parodyti — jis nežino, ko jam trūksta. Pamėgti ir mylėti tai, ko nepažįsti, yra neįmanoma.

Praėjo laikas bijoti pasauliečių dalyvavimo Bažnyčios reikaluose. Reikia ugdyti ir skatinti bei auklėti sampratą, kad *aktyvus, pilnas* dalyvavimas Bažnyčios gyvenime yra jų nepaneigtino pašaukimo integrali dalis. Dvasiškijos pašaukimas vis labiau ir labiau koncentruojasi į mokymo, motyvavimo, skatinimo ir ugdymo sritis. Techniškuosius uždavinius gali sėkmingai vykdyti pasauliečiai. Šią mano tezę šiek tiek įrodė skirtumas tarp dviejų pažįstamų parapijų, prisitaikant kai kuriuos liturginius pakeitimus, įvykusius per paskutinį dešimtmetį. Yra parapijų, kuriose pasipriešinimas tikrai jautėsi didelis, ir dabar išgyvenama nostal-

gija "tų senų, gerųjų laikų". Kitose viskas ėjosi labai sklandžiai be didelių traumatiškų išgyvenimų. Kodėl tas skirtumas? Mano pažįstamos parapijos iš išorės mažai kuo skiriasi. Parapijų sąstatas panašus, ir galima buvo tikėtis panašių problemų abiejose. Skirtumas yra dvasiškiuose, kurie vienoj parapijoje su labai dideliu ir heroišku atsidėjimu parapijiečius pakeitimams rengė. Buvo nuodugniai išanalizuota liturgijos istorija, teologiniai pagrindai ir tradicijos, kuriais remtasi pakeitimus darant. Keletą metų pamokslais ir mažose grupelėse buvo diskutuojama, aiškinama, raginama dalyvauti, pabandyti, susipažinti. Ir visos tos pedagoginės pastangos neapvylė: parapijiečiai nepasijuto apleisti našlaičiai, kai staiga viena ar kita apeiga pakeitė išviršinę formą. Jie buvo paruošti matyti giliau, negu tik formos paviršių... ir liko džiaugsminga Dievo vaikų bendruomenė.

Jeigu mes visi pašaukti aktyviam dvasiniam ir krikščioniškam bendruomeniniam gyvenimui, tai kaip su kunigų ir vienuolių trūkumu? Ar jų tiek reikia, kiek praieityje? Šv. Raštą skaitydami, randame, kad ir iš pašauktųjų tarpo buvo tie, kuriems buvo skirtos ypatingos misijos: Mozė, Joną, Marija, Povilas, apaštalai... Jie buvo apdovanoti ypatingom dovanom įvykdyti ypatingas misijas. Kai praėjusiais šimtmečiais eilinio krikščionio mokslinis pasiruošimas buvo minimalus, dvasiškija negalėjo ribotis tik žmonių paruošimu sąmoningam sakramentiniam gyvenimui. Jų misija reikalavo būti bendrais žmonių lavintojais, kultūrininkais, auklėtojais. Teko lavinti žmonių protą, kad galima būtų prieiti prie jų dvasios. Su šio šimtmečio komunikacijos sistemų išplitimu šią rolę dvasiškija prarado. Dėl to galim daug neliūdėti. Tačiau dvasiškija turi atrasti kitą misiją. Aš norėčiau teigti, kad šiandieninė misija daug sunkesnė, nors ir daug prasmingesnė. Nemokytų žmonių tarpe veikti mokytojo rolėje buvo daug lengviau, negu dabar, kai daugelis yra išsimokslinę visose srityse, išskiriant dvasinę.

Jeigu mums stinga šiam ypatingam dvasiniam pašaukimui užsiangažavusių, tai gal

todėl, kad jaunimas nemato pavyzdžių, kurie tą ypatingą misiją aktyviai su entuziazmu įgyvendintų. Dėl pašaukimų krizės yra madoj kaltinti tėvus, lengvą gyvenimą, materializmą. Aš daug neginsiu visų tų elementų; jie visi prisideda. Tačiau aš neromantizuosiu praėjusių šimtmečių dvasingumo. Žmogus yra materialistas ir egoistas ne tik dvidešimtajame amžiuje, bet nuo Adomo ir Ievos, Kaino ir Abelio laikų. Ir kad kunigų bei vienuolių praeityje buvo daugiau, tai dar nieko nepasako apie jų kokybę... Juk iš kur atsirado mūsų lietuvių literatūroje ta scena, kurioj tėvai ragina sūnų eiti į kunigus — bus geresnis gyvenimas, vaikeli. Tais laikais kunigai buvo išsimokslinę, prestižo apgaubtoje padėtyje, ir ne vienam kaimo jaunuoliui tai buvo vienintelis būdas atsikabinti nuo plūgo ir žagrės. Ir dažniausiai tai buvo visai nesąmoninga motyvų dalis. Nereikia žiūrėti labai toli. Dr. Salvatore Maddi ir kun. Luigi M. Rulla Čikagos universitete daryta dvylikos metų studija rodo, kad dabar, nors mažiau išsijungiančių į dvasiškių luomą, jį pasirenkantieji tai daro dėl tinkamesnių priežasčių. Kunigų ir vienuolių uždaras nuo pasaulio atribotas gyvenimas praeity dažnai patraukdavo tuos, kurie bijodavo užmegzti jausminį ryšį su kitais, kuriuose lytinių klausimų konfliktai sukeldavo baimę ir kaltės jausmą, bet tinkamai nepajėgdavo to konflikto išspręsti. Su gyvenimo stiliumi, kuris reikalauja daugiau bendravimo ir bendradarbiavimo su pasauliečiais ir jų problemomis, vienuolyno ar klebonijos nebegalima naudoti pabėgimo priemone. Reikia aiškiai pasisakyti ir apsispręsti už tą gyvenimą dėl pozityvesnių priežasčių.

Nesutinku, kad šių dienų jauni žmonės be idealizmo, be dvasinio polėkio, be pasišventimo. Kai su jais pabendrauji, pamatai, kad jie ne mažiau kaip bet kada alksta atsakyti į savo pašaukimo klausimą. Problema yra, kad nemato savo tiesioginės aplinkoj pavyzdžių, kurie pašaukimo sampratą sukrystalizuoję Bažnyčios tarnybos linkme. Kai aš buvau fukse-studentė, nebuvo madoj savanoriškai atsilikusius vaikus

pagloboti ar pamokyti skaityti mokinius, kuriems mokytojai laiko pristigdavo. Nebuvo nei Taikos Korpuso, nei Vista savanorių. "Krishna" ir "Moonies" tada jaunuoliui nebuvo pavojai. Sakykim, kad tai tik mados reikalas, bet ta mada eina altruistine-dvasine kryptim, tad jaunimo kaltinti negalim dvasingumo stoka. Aš manau, problema yra, kad jaunimo neįtikinam, kad dvasiškija turi *specifinę, nepamainomą* ir žmonijai *kritišką* rolę. Visi mes žinome apie sakramentinę kunigo rolę Bažnyčioje, bet to nepakanka jaunuolio užangažavimui. Ir man tik to iš kunigo nepakanka — jo sakramentinė rolė, mano manymu, yra tik absoliutus minimumas. Bet juk pasirenka dvasinį luomą sakosi duodą daugiau. Nei vaiko, nei jauno žmogaus neapgausi..

Man vis stovi atminty pašnekesys su jaunimu apie pašaukimus. Vienas mielas, puikus jaunuolis pasisakė, kad kunigu nenorėtų būti. Užklausiau kodėl, "Bet, ponai, jų gyvenimas yra toks nuobodus", atsakė jis. Kokia tragedija, kad šis tikrai dvasingas jaunuolis per savo šešiolika metų temates tik nuobodžius ir nuobodžiaujančius kunigus! Kaip jis gali pasirinkti kunigystę, jeigu jis nemato modelio, varto pasekimo? Niekas nesirenka gyvenimo kelio abstrakčiai. Turi nuostabią chemijos mokytoją ir pradedi studijuoti chemiją. Gal ne mažesnę gyslelę turėjai istorijai, bet istorijos mokytojai būdavo nepasiruošę pamokai, klasėj disciplinos nemokėjo palaikyti, ir jausdavai, jog po pamokų skuba, kad nereikėtų bendrauti su mokiniiais. Tad istorijos srities net nesvarstei, kai rinkaisi studijų šaką. Perdaug suprastinta analizė? Gal..., bet kiek šimtų kartų tai padėjo nulemti!

Turėčiau patikrinti statistikas, bet mano nujautimas sako, kad klauzūruotos vienuolijos pašaukimų ne ką mažiau sulaukia negu praeityje. Manyčiau, kad yra taip, nes jų paskirtis yra labai aiški ir misija heroiška. Tie, kurie jaučia trauką, aiškiai suprantą tos misijos reikšmę. Tas pat su visais kitais dvasinio luomo pašaukimais. Sunku įtikinti jaunuolį ar jaunuolę, kad suteikiama pagalba žmonijai, gydant ligotus, jeigu vie-

nuoliai yra tik administratoriai, kurie sergančių žmonių niekad nemato. Kai katalikų ligoninėje 4 kartus gulėjau, laukdama vaikų, vienuolė atėjo tik vieną kartą aplankyti. Pasijutau lyg viduramžiuos, kai labai draugiškai paaiškino, kad paprastai seselės neskiriamos gimdančiųjų ar gimdžiusiųjų skyriuje. Nedrįsau paklausti kodėl: vaikais gi neapsikrėsi, o taip bijoti bet kokios vedybinio gyvenimo apraiškos atrodo tiesiog patologiškai nesveika. Tuo tarpu vienu atveju mano kambaryje buvo jaunutė netekėjusi motina, kuri per dienas ir naktis verkė, bandydama apsispręsti, ar atiduoti nuostabaus grožio mergytę, nes kelias savaites prieš vedybas jos sužadėtinis žuvo motociklo nelaimėje, ir ji liko viena... Verkdamas drauge su ja, aš vis galvodavau, kodėl čia nėra nė vieno žmogaus, kuris atstovautų Viešpaties paguodai ir gailestingumui. .. Jai nereikėjo pamokslų... reikėjo Dievo žmogaus, kuris tai airei jaunuolei saktų jau vien savo buvimu, kad mes niekad nesam vieni. Bet aplink mus sukosi nepatenkintos slaugės, nes dirbo už mažesnę atlyginimą, negu kitose ligoninėse, nes seserys iš jų tikėjosi pasiaukojimo... Koks keistas vertybių sumaišymas! Heroizmo galim laukti tik iš savęs — ne iš tų, kuriuos samdom, ypač jei prasilenkiam su socialiniu teisingumu.

Tuo tarpu Motinos Teresės iš Calcutta vienuolijoj pašaukimų skaičius auga. Jų darbas yra konkretus ir aiškus, užtai apeliuoja į jaunuolio giliausius idealizmo jausmus. Ir visos vienuolijos, kol neatras savo *gyvybinės* paskirties, tol merdės. Kol jos ribosis tuo, ką pasauliečiai patys gali atlikti (ir kartais dar geriau), tol narių skaičius mažės.

Neseniai teko girdėti vieną vienuolį "rekrutuojant". Skaudu buvo klausyti. Kalbėjo, kiek daug ir kokių didelių pastatų vienuolija turi, kiek žmonių juos aplanko ir t.t. Kūrėsi vaizdas tuščio, nuobodaus gyvenimo su užsiėmimu, bet, deja, be misijos. Jaunuolį - idealistą, kurio laukia dvasiškija, gali patraukti tik aiški heroiška misija. (Ir jos dirbtiniu būdu nepagaminsime).

Misijoms sričių turime daug. Pastoracinė psichologija, į kurią tiek mažai dėmesio kreipia mūsų lietuviškoji dvasiškija; lietuviškas kateketinis darbas, ne tik paruošiant medžiagą, bet ruošiant mokytojus; "gastroliavimas" su specialiai paruoštomis rekolekcijomis; padėjimas organizuoti charismatikų grupes; lietuvių tarpe "marriage encounter" sąjūdžio ugdymas; pabėgusių, nelaimingų vaikų globa... Pagaliau apleista, voratinkliais apkerpėjusi sielovada: parapijose, organizacijose, pavieniuose santykiuose su pasauliečiais. Slaugymo srity koncentravimasis į tas sritis, kurios mažiausia prieinamos pasauliečiams: slaugymas vėžio ligonių "hospice" principu... Pasiūlymas gal nepelningas, bet kokia didelė čia yra spraga, tarnaujant sergantiesiems!

Daugumas tų pasiūlymų reikalauja vienuolių atsiplėšimo nuo vienos vietos ir išėjimo į žmones. Yra beprasmis dalykas būti iškūrus ten, kur nėra žmonių, kuriems patarnavimas yra reikalingiausias. Vienuolijoms reikia pradėti rizikuoti savimi. Praeityje pasitaikydavo, kad ne žmonių gerovė apspręsdavo vienuolijos kryptį, bet vienuolijos. Jeigu vienuolė globoja našlaičius, nebuvo klausama, ar ji tinkamai ugdo vaikų jausminį vystymąsi, bet ar ji prie jų nepriširša (šiuo atveju ją reikdavo iškelti). Toks dvasinis šykštumas pakirto kelią ne vienam projektui, kuris verkte verkė krikščioniško jautrumo ir meilės. Pirmieji krikščionys nebuvo šalti bejausmiai žmonės. Taboro kalne Petras džiaugėsi, o Kristų išdavęs, verkė. Paulius rašė su uždegančiu entuziazmu. Tai įjungimas žmogiškųjų jausmų į pašaukimo vykdymą. *Dvasiškija egzistuoja ne sau, nes mes nė vienas nesame atleisti nuo dvasinio pašaukimo.* Dvasiškija egzistuoja tik patarnavimui Mistinio Kristaus Kūno ir visos žmonijos nariams ten, kur jie sau padėti negali ir nepajėgia. Tiek, kiek ta misija yra vykdoma, dvasiškija yra nepamainoma ir būtina; kiek ji tos misijos neranda ar nevykdo, tiek ji Bažnyčios rolę tik išieškoja.

Dilema yra labai įdomi. Jeigu kalba apie pašaukimus vienuole ar kunigu nebuvo, galima apkaltinti, kad nesupranta padėties

JURGIS MATULAITIS

(Žodis, minint arkiv. J. Matulaitį Clevelande š.m. kovo 27 d.)

STASYS YLA

Jei ateitų šiandien jis į mūsų tarpą, pastumtume kažkokią giedrią ramybę, dvelkiančią iš jo asmens. "Ar atsimeni jo akis, — klausė draugas, sutiktas Čikagoje po Matulaičio minėjimo š.m. sausio pabaigoj. — Ar atsimeni, kai matėm jį prieš 52 metus Kaune?" Iš tikro, tos akys atrodė kažkokia giluma ir ramybė, žvelgianti iš po aukštos kaktos. Tada, kai jį matėm, buvo 54-rių amžiaus metų.

Eugenijus Jarra, vėliau Oxfordo universiteto profesorius Anglijoje, sutiko jį jaunesnį — 35-rių metų. Iš pirmo žvilgsnio, iš pirmų žodžių, rašo, pajutęs, kad tas žmogus turi savyje kažką nepaprastą.

Jo nuotraukos iš dar jaunesnio amžiaus rodo jį pakelta galva, tiesiu-drąsiu žvilgsniu, rimtu veidu — tikra vado povyza, primenančia prel. Krupavičių ar vysk. Palta-roką. Ar jis buvo vadas? Didelio masto, bet skirtingas — tylus, kuklus, visiškai išjungęs savąjį "aš". Tą savęs išjungimą ypatingai pabrėžia jo kursinis draugas Varšuvoje, Pet-

rapily ir Friburge — vysk. Henrikas Przewdziecki (Arkiv. Jurgis Matulevičius, 1933, 101, trmp. AJM).

Jis buvo idėjinis-dvasinis vadas, ne organizacinis technikas. Veikimo būdas ne solistinis, o sąjūdinis, sūkurinis, įkvepiant, įtraukiant kitus, įbanguojant veiklos ratus. Tai retas vado tipas mūsų istorijoje, neskaitant Valančiaus ir Giedraičio. Tokie vadai neiškyla greit paviršium ir nepasidaro plačiau žinomi. Ilgą laiką Matulaitis buvo lyg nepastebėtas mūsų tautoje — gal ir dėl to, kad ilgokai išbuvo svetur. Anksčiau jį pažino Varšuva, Petrapilis, Friburgas, Roma, negu mūsų Seinai, Kaunas ir Vilnius.

ŠAKNYS SAVOJ ŽEMĖJ

Ne svetur, o savoj žemėj susikaupė stipriausi jo pergyvenimai ir trapiiausios patirtys. Savoj šeimoje ir savam Lūginės kaime, kur gimė ir brendo ligi 18-kos metų. Ir Marijampolės gimnazijoje, kurią su apylinkės ūkininkaičiais lankė penketą metų. Ir toje baltųjų marijonų parapijoje, kur godus jaunuolis klausėsi gerų pamokslininkų lietuviškojo žodžio. Tą žodį jis išlaikė gyvą visą gyvenimą ir vis dailino, ir nemaišė su svetimom kalbom, kurių mokėjo bene aštuonetą. Juo ilgiau svetur buvo, juo dažniau grįždavo mintimis ten, "kur bėga Šešupė".

Maironis dar nebuvo parašęs šios dainos, kai jis, vaikas, braidė tą upę, pratekančią pro gimtinės sodą. Šeimoje buvo pagrandinukas, aštuntas vaikas, penktasis sūnus, labiausiai mylimas motinos Matulytės ir tėvo Andriaus Matulaičių. Kai lietuviškoji "Aušra" pasirodė Prūsijoje, jam buvo 12 metų. Prieš tai užgeso jam dvi brangios saulės: tėvo, kai buvo 5 metų, ir motinos, kai ėjo 10-tuosius.

Mokyklą pradėjo lankyti 9-rių metų. Eidavo kasdien pėsčias 5 kilometrus į Marijampolę ir vėl grįždavo. Buvo 11-kos, kai

ir nežino, ką kalba. O jei kalbą dvasiškąją luomą yra palikęs, tai galima prileisti, kad kartėlis, apsiuylimas ar net paprastas pavydas nuspalvina jo ar jos nuomones. (Jei būtų dvasiniam pašaukimui tikęs, tai jame tebebūtų, o netikėlių nuomonės visi žinom, ko vertos.) Kadangi logiškos išeities iš šios nelogiškos situacijos nėra, aš visgi rizikuoju užsitarnauti bent vieną iš tų apkaltinimų. Dvasiškija, kuri turėtų būti mūsų kelrodis į amžinąjį gyvenimą, aš labai gerbiu. Ir tik iš labai didelio rūpesčio ir meilės drįsau rašyti tai, kas mano širdį taip ilgai slėgė. Norėčiau raginti visus gilinti savo dvasinį gyvenimą ir ieškoti savo vaikams pavyzdžių, kurie juos trauktų į dvasiškios luomą įsijungti, o jei ne, tai bent juos pažadintų dvasinio gyvenimo patobulinimui.

įsimetė jam į koją skausmas, ir niekas nežinojo, kad tai kaulų džiovos pradžia. Brolis Andrius, Maskvos univ. studentas, parvykęs atostogų, nustebo, kad Jurgutis, dar nebaigęs pr. mokyklos, taip viskuo domisi, ir parengė jį į I gimnazijos klasę.

Ir lankė tas klases vėl iš namų, o grįžęs talkindavo prie įvairių lauko darbų broliui Jonui, ūkio paveldėtoji. Ūkis buvo nemažas, 32 hektarų, tad darbo nestigo, o brolis buvo truputį šykštus, reiklus ir neužjauslus.

Koja negerėjo — turėdavo dėl jos praleisti pamokas, kartais keletą dienų. Baigiant penktą klasę, darėsi invalidas ir, kai ją baigė. Jonas nebeleido mokytis toliau, — nebūsią iš to naudos. Dvejus metus paliko ūkyje ir dirbo, kiek pajėgdamas. Dirbo ligi pasirodė Lūginėje pusbroliu Matulaitis, mokytojas Lenkijoje, Kelcų mieste, ir pasikalbėjęs pasiūlė jam važiuoti pas jį. Ten parūpino gydytoją ir sudarė sąlygas mokytis privačiai.

STUDIJOS SVETUR

Jurgis buvo jau 20 metų vyras, kai apsisprendė stoti į kunigų seminariją Kelcuose. Po dvejų metų rusai seminariją uždarė, profesorius ir dalį klierikų išvežė į Rusiją ir išskirstė po kalėjimus. Likusieji ieškojo kitų seminarijų, ir Jurgis atsidūrė Varšuvoje. "Nuo pirmos susipažinimo valandos, — rašo kursinis Henrikas Przewdziecki, — mes pasijutome pagauti didelės jo inteligencijos, nepaprastų gabumų ir dvasinio kilnumo. Tuojuo jis laimėjo mūsų tarpe pirmąją vietą. Tylus, nepaprastai darbštus, draugiškas, degęs Dievo meile, patraukė jis mūsų širdis. Mes žinojom, kad jis lietuvis: gerbėm jo jausmus, jis gerbė mūsų" (t.p.).

Iš Varšuvos buvo pasiųstas į Petrapilio teologinę akademiją. Čia rado lietuvių studentų ir profesorių — Jaunių, Baltušį, Maironį. Pradėjo rašinėti į slaptą lietuvių spaudą. Baigė akademiją magistru, daugiau nei aukščiausiais laipsniais. Po metų pertraukos, padirbėjęs parapijoje, išvyko į Šveicarijos Friburgą ir įsigijo doktoratą vėl aukščiausiu pažymiu. Grįžęs į Kelcus, profesoriavo kunigų seminarijoje.

Jau Šveicarijoje buvo jam operuota koja ir ranka dėl kaulų džiovos. Gydytojas išpėjo, kad liga gali atsinaujinti ir atsinaujino antraisiais profesoriavimo metais. Ieškodamas pagalbos, važinėjo į Varšuvą, ir vieną sykį grįžo apkaustytas geležimis. Kai klasėj vaikščiojo, geležis žvangėjo. Kai laikė mišias, ostiją galėjo pakelti tik viena ranka. Sveikatai negerėjant, išvyko ilgesniam laikui ir atsidūrė Varšuvoje, vargšų ligoninėje, nes neturėjo pinigų. Apie tai netikėtai sužinojo slapta vienuolė grafaitė Platerytė ir, jį aplankiusi, atpažino kažkur matytą veidą. Pasirodo, jis, klierikas, lankydavo savo dėdę, motinos brolių kun. Feliksą Matulį, dirbusį vienoje lenkų parapijoje, kur grafaitė turėjo ūkį ir išlaikė žemės ūkio mokyklą.

Platerytė paėmė jį savo globon, apgyvendino mergaičių gimnazijoje, kurią pati įsteigė, pristatė gydytoją ir tol rūpinosi, kol jis pradėjo atsigauti. Norėdamas jai atsilyginti, Matulaitis ėmė dėstyti religiją toje gimnazijoje, dviejų vyrų atvedamas į klasę. Dėstė taip įdomiai, kad ateidavo klausytis net mokytojai.

IŠKILĖS SVETUR SOCIOLOGAS

Platerytė vedavo pas Matulaitį įtakingus savo pažįstamus, o šie diskutavo su juo naują padėtį, kuri iškilo su 1905 m. revoliucija. Niekas nežinojo, ką reikia daryti, o Matulaitis siūlė nelaukiant pradėti pozityvų socialinių reformų žygį. Tam reikėjo sąjūdžio, ir jis pamažu jį įbangavo, suorganizuodamas paskaitų ciklus ir socialinius kursus; telkė katalikus studentus ir darbininkus, pats ėmėsi redaguoti darbininkams savaitraštį. Dėl šios veiklos sukėlė reakciją iš konservatyvių katalikų. Buvo skundžiamas kurijai, net Romai Bažnyčios priešui, liberalu, socialistu.

Nežiūrint skundų, Petrapilio akademija pakvietė jį sociologijos profesoriumi. Štai prof. B. Česnio, buvusio Kauno univ. prorektorius, tada Matulaičio studento, liudijimas: "Visus žavėjo, — rašo jis, — jo žinių gausumas ir dėstymo metodingumas. O labiausiai stebino ypatingas proto aiškumas. Ir pirmiau, ir paskui man teko klausytis

daug šaunių profesorių, bet tokio minties aiškumo, koks spindėjo prof. Matulevičiaus kalbose, kitur, rodos, neteko rasti" (AJM, 108-109).

Antraisiais metais, šalia dėstymo, buvo pakviestas akademijos dvasios tėvu, o po trejų metų paskirtas akademijos vicerektoriumi einančiu ir rektoriaus pareigas. Pasi-darė nepakeičiamas dėstytojas, auklėtojas, administratorius, ir buvo didelė staigmena, kad po ketverių metų jis atsisakė šių pa-reigų ir dingo.

MOJASI ATKURTI, KAS SUNAIKINTA

Atsidūrė Šveicarijos Friburge su mažu būriu jaunų vyrų — lietuvių ir lenkų. Uni-versitetas nežinojo, kokia čia grupė. Ar ne-bus kokie sektantai ar modernistai? Bet apie tai žinojo Roma, kad Matulaitis čia įkūręs naujokyną ir, saugumo dėlei, pasi-traukęs nuo rusų.

Matulaitis metėsi į naują darbo sritį, me-keno Lietuvoj neplanuotą ir nesvajotą, bū-tent: atkurti rusų naikinamas vienuolijas. Kodėl ir kaip jis priėjo prie tos minties, sunku pasakyti. Genialus žmogus ir toks tylus vadas, koks jis buvo, šį reikalą neabe-jotinai buvo gerai išmąstęs ir labai tvirtai, neperkalbamai apsisprendęs jį vykdyti.

Iš Šveicarijos buvo nuvykęs į Romą vie-nuolijos reikalais. Ten jam buvo pasiūlyta labai atsakinga pareiga Vatikano įstaigoje. Jis atsisakė siūlomos garbės (būtų tapęs vys-kupu, o vėliau gal ir kardinolu). Grįžo prie savo mažojo būrio ir dirbo ligi 1913 metų. Tada išsiruso trumpam į Ameriką, vežda-mas su savim du paruoštus naujus vienuo-lijos lietuvių kunigus, kuriuos įkurdino Či-kagoje. Iš tų dviejų išaugo mums žinomas marijonų centras ir visa lietuvių marijonų provincija.

I Pasaulinis karas pagavo jį pakeliui iš Lietuvos į Friburgą ir uždarė Varšuvoje tre-jetą su puse metų. Per tą laiką atkūrė len-kus marijonus, sutvarkė jų centrą Bielia-nuose, įsteigė du našlaitynus ir Varšuvos lietuviams parūpino lietuvi marijoną kuni-gą.

SOSTINĖS GANYTOJAS

Grįžo į Lietuvą dar esant vokiečių oku-pacijai — 1918 m. kovo 1 dieną. Skubėjo tvarkyti marijonų reikalus Marijampolėje, įsteigė Nekaltai Pradėtosios Marijos seserų vienuoliją (Lietuvoje ji buvo vadinama "Vargdienių seserys") ir, pačiame darbo įsibėgėjime, užkrito jį žinia, kad esąs kan-didatas į Vilniaus vyskopus. Jis žinojo, kas yra Vilnius, ir kad ten, jo žodžiais, nė pats angelas visų nepatenkins. Gynėsi šios naš-tos. Rašė į visas puses, pats važiavo į Muen-cheną pas nuncijų Pacelli, prašė sulaikyti jo kandidatūrą. Ir vis dėlto neapsigynė. Lietuvos Tarybos atstovams, maldaujan-tiems sutikti, pasakė: "Jei Lietuvai reikia mano aukos, aš neatsisakau. Bet žinokite, kad jūs mane siunčiate į pražūtį. Pavojaus aš nebijau ir savo asmens nebranginu, man tik baugu, kad aš save paaukosiu ir nieko negalėsiu padaryti".

1918 m. gruodžio 8 dieną, jis jau buvo įvestas į Vilniaus vyskupo sostą. Vilniaus kapitula to nenorėjo. Dalis kunigų buvo pu-siau patenkinti, kita dalis priešinosi. Vienas kunigas pareiškė: "Su Matulaičiu bus mums sunku — per daug taktiškas. Jo ne-įvėlsim į pinkles ir neišgraušim". O vis dėl-to išgraužė. Per septynerius metus jis buvo provokuojamas, šmeižiamas, grasinamas. Buvo siunčiami skundai į Romą. Kartą jis, nuvykęs pas popiežių atlikti įprastinio ra-porto, išgirdo iš sekretoriaus, kad tų skundų daug, bet jie nepagrįsti. Pijus XI jam ir pa-sakė: "Viena kaltė vis dėlto pagrįsta — esi lietuvis".

1925 m. Matulaitis pats atsisako Vil-niaus ganytojo pareigų, bet popiežius jį pa-skiria naujom — siunčia į Kauną steigti bažnytinės provincijos ir paruošti konkor-dato. Atvyksta jis tėvynėn tituliniu arkivys-kupu ir randa labai nepalankias politines nuotaikas Vatikanui. Kada nors bus mums atskleista toji medžiaga ir matysime, kiek nemalonumų jis turėjo, kol savo uždavinį atliko. Dar spėjo aplankyti Amerikoje (1926 m.) daugelį lietuviškų kolonijų ir, grįžęs į Kauną, beruošdamas konkordatą su Šven-

tuoju Sostu, mirė po pavėluotos apendicito operacijos.

ŠAKOTAS IR SUSIDERINĖS

Štai to mūsų šiandien gerbiamo žmogaus labai trumpos, labai schematiškas 56-rių pragyventų metų vaizdas. Kunigu jis buvo tapęs 27-rių metų, galutinai mokslus baigė Šveicarijoje 31-rių metų. Taigi tikram darbui jam buvo likę tik 25 metai. Kas ir kiek per tuos metus padaryta, sunku kol kas pasverti. Vatikane yra keliolikos stambių tomų medžiaga, surinkta jo beatifikacijos proga. Gal kada istorikai galės iš jos mums parengti tikrąją apyskaitą. Bet atkreipkim dėmesį į jo veiklos sritis, į tą nepaprastai šakotą darbų plotą ir kartu sugėbimą derinti.

Tik paskaičiuokim tas veiklos sritis: 1. *socialinė* ir *labdarinė*; 2. *akademine* — profesoriavo šešetą metų; 3. *pedagoginė-ugdomoji* — mokyklose ir marijonų naujokyne apie 12 metų iš viso; 4. *sielovadinė* — vikaravo Lenkijoje metus ir Šveicarijoje, šalia studijų, trejus metus, ir kur tik buvo, sakė pamokslus ir vedė rekolekcijas; 5. *organizacinė* — kūrė darbininkų sąjūdžius Varšuvoje, Petrapily, Vilniuje; perorganizavo marijonus, įkvėpė naujus visuomeninius sąjūdžius, tikslino senus; 6. *speciali misija* — *atkūrė vienuolijas*, kitas performavo pagal naujų laikų reikalavimus; 7. *administracinė* — vicerektoriavo Petrapily ir tvarkė vyskupijos reikalus Vilniuje iš viso 8 metus; 8. *diplomatinė* — popiežiaus pasiuntinys kurti Lietuvoje bažnytinę provinciją ir paruošti konkordatą.

Sunku tas sritis išskirti. Kai kurios daugiau prasišauna — sakysim, socialinė veikla. Matulaitis buvo išgarsėjęs sociologas — ne vien tuo, kad buvo geras šios srities žinovas, bet ypač tuo, kad buvo labai pažangus ir drąsus siūlomomis reformomis. O toji pažanga ir drąsa, pasak vysk. Būčio, kilo iš to, kad gerai žinojo ribas. Kaip toli katalikų principai leidžia eiti. Tuos principus jis įsisavino teologijos studijose, — buvo gi stipriausias teologas to meto lietuvių ir lenkų tarpe. Ta reta kombinacija sociologo su

teologu padariusi jį pažangiu socialiniu reformistu.

Kita sritis, kur jis pasirodė nepralenkiamas, buvo dvasinio gyvenimo — asketikos sritis. Prel. Juozas Laukaitis, viename laiške vysk. Karevičiui, jį šia prasme vadina vienteliu Lietuvoje. Tokiu jį laikė ir lenkai.

VIENAS IŠ PENETRISTŲ

Dar vienas šio žmogaus bruožas, kurį jau Friburge studijų metu pastebėjo kan. A. Sabaliauskas (mūsų rašytojas "Žalia Rūta"): "Jau tada, — rašo, — aiškėjo kun. Jurgio dydis, lyg nujautimas to, kad tas žmogus netilps vienoj tautoj, vienoj valstybėj" (AJM, 104). Matulaičio veikla išsiskleidė keliuose kraštuose: per jo atkurtus marijonus šešiuose kraštuose, o kitokia veikla trijuose: Lietuvoje, Lenkijoje ir Rusijoje. Ta prasme jis priklausė prie lietuviškųjų *proveržininkų* (penetristų), kurie ne tik kaupė iš pasaulio intelektualinius bei dvasinius turtus sau ir savo tautai, bet išėjo dalinti tai, kas mūsų tautoj buvo sukaupta. Šio tipo mūsų tautiečius, prie kurių priklauso Baltrušaitis, Vydušas, Čiurlionis, mums dar sunku suprasti. Mes daugumas tebesame separatistai — atsiribojėliai: bijome prarasti save, eidami pas svetimuosius. Jaučiamės lyg neišaugę, kad galėtume duoti kitiems, neprarandant kas sava. Mums tuoj iškyla klausimas: koks aš tada būsiu lietuvis?

Šis klausimas dažnai buvo keliamas ir dėl Matulaičio: kurgi jis stovi kaip lietuvis? "Manau, kad Lietuvos nenuskriausiu, bet dar jai pasitarnausiu", — rašė savo broliui iš Šveicarijos (1913.VI.20, *Užrašai*, 128) O kun. dr. Jonui Totoraičiui aiškina laiške dar plačiau: "Aš pats, žinoma, labiausiai myliu savo tautos žmones, lietuvius, ir visuomet troškau ir trokštu šiuo tuo saviesiems būti naudingas. Jokios ypatingos lenkų meilės nejaučiu: man tiek lenkas, tiek rusas, tiek vokietis; pasitaikius progai, visiems lygiai tarnauju ir prireikus taip pat meiliai kalbu rusiškai, vokiškai, kaip ir lenkiškai... Mano širdžiai visi lygūs, o artimieji tie, kuriuose daugiau matau Kristaus dvasios. Seniau labai nepakęsdavau žydų. Buvo laikas, kad

nepakęsdvau rusų ir lenkų. Bet Dievas apšvietė mane... Supratau, kad tai nesutinka su Kristaus mokslu... Nuo to laiko, dėkui Dievui, nusikračiau visokiais prietarais, neapykantomis" (*Užrašai*, 112).

KRISTINIS HUMANISTAS

Su dr. A. Kuču, kuris ruošia didesnę Matulaičio monografiją, neseniai svarstėme, koks būdingiausias Matulaičio bruožas. Daktarui atrodė, gal socialinis. Man gi patiko vieno autoriaus pastebėjimas, kad Matulaitis buvęs didelis humanistas ir tolerantas. Radom toki suvestinį atsakymą: jis socialus humanistas, nuspalvintas kristinės žmogaus meilės. Tai patvirtina jo paties vienas laiškas, rašytas 1913 metais.

"Jis [Kristus] niekad nesiliovė žmonių mylėjęs ir jiems tarnavęs... Iš visų žmonių, tur būt, tik vienas Viešpats Jėzus pilnai suvienijo žmonių pažinimą ir meilę. Jis tik vienas pažinojo žmones iki pačiam dugnui — visas jų tamsias puses.... ir niekad nesiliovė jų mylėjęs... Mes paprastai elgiamės priešingai: net ir dorą žmogų pažinę arčiau, pamatę jo silpnas puses, pradėdam atšalti..., o ką jau kalbėti apie tuos, kurie mus ižeidžia, užgauna" (*Užrašai*, 124). Vienam lenkui jis rašė: "Ne tie yra šventieji, kuriuos žmonės myli, bet tie, kurie patys myli žmones".

Šioje srityje, man rodos, jis buvo pasiekęs aukščiausią laipsnį. Jis mokėjo mylėti visus ir išlaikyti ramybę net tokiais atvejais, kai jam, sakysim, Vilniuje buvo daromos labai niekšingos pinklės bei klastos. Čia jo humanizmas jau tampa šventojo heroizmu.

DU KLAUSIMAI

Baigiant, norėtusi mielųjų klausytojų paklausti: ko gi čia iš tikrųjų susirinkome? Ar tik pagerbti iškilesnį tautietį? Ar gal pasiruošti jo artėjančiam triumfui, kai jo paveikslus ar statulas galėsime kelti į altorių? Juk jo dorybių procesas jau yra baigtas. Sekantis žingsnis — pati beatifikacija, paskelbimas palaimintuoju. Po 373 metų, t.y. po karalaičio Kazimiero pripažinimo šven-

tuoj, tai bus antras istorinis įvykis, kurio liudininkais turėtume būti mes patys. Ar tam įvykiui ruošiamės? Ar ką nors darome jį pagreitinti?

Yra viena formali kliūtis beatifikacijai: reikia bent vieno stebuklo per jo užtarimą. Medžiaga vienam stebuklui buvo gauta iš Lietuvos, bet daktarų nepatvirtinta, nes jie ten negali duoti parašo tokiam dalykui. Ar mes negalėtume išmelsti stebuklo? Rodos, turim tikėjimo ir nesam mažesni maldininkai už kitus. Jei šito negalim, tai bent prašyme popiežių, kad dispensuotų nuo stebuklo ir pagreitintų mums ir mūsų kovojančiai tautai šį laukiamą įvykį. Bet darykim tai sutelktiniu būdu, įbanguokim savo lie-tuviškąją visuomenę.

Antras klausimas būtų šis: ko mes labiau norėtume — ar kad Matulaitis greičiau ižengtų į altorių, ar kad būtų intensyviau vykdoma jo misija mūsų tautoje pagal jo šūkį? "Mano šūkis, — rašė jis, — visur įnešti Dievo dvasią. Ją gaivinti, kad neišsektų, neišblėstų, nesusilpnėtų... Mūsų uždavinys tobulintis ir tobulinti... Gyventi sąmoningu antprigimtinu gyvenimu... Turime eiti... kur Dievo dvasia mus veda. Dvasios nė pančiais niekas nesurakins, nė kalėjime neužkals, nė ištėrime nesulaikys. Ji išsiverš iš visur, pro visus prasimuš" (*Užrašai*, 9, 19, 11, 24).

Tokia dvasia dabar ryškėja Lietuvoje. Ryškėja neabejotinu heroizmu, kaip rodo Nijolės Sadūnaitės ir kitų pavyzdžiai. Kai skaitai Matulaičio dienoraščius ir lygini su Kronikos įvykiais, rodos, jauti labai artimą dvasinį ryšį — lyg jis ten būtų jų kovos įkvėpėjas ir vadas. O kaipgi čia: ar mūsų dvasia žėri, dega, o gal blėsta ir stingsta?

- Arti 3.009 negimusių kūdikių kasdien nužudoma JAV-se: daugiau negu milijoną per metus.

- Misijose darbuojasi 7.010 JAV kunigų, vienuolių ir pasauliečių katalikų; iš jų 3.001

— Lotynų Amerikoje. Kanada turi 4.000 misijonierių, kurių 1.780 dirba Lotynų Amerikoje. Misijose darbuojasi net 17.603 ispanų tautybės misijonieriai ir 15.700 italai.

KOVOJE UŽ KIEKVIENĄ LIETUVI

A. SAULAITIS, S.J.

Nestebėtina, kad lietuvių imigracijos kraštuose nepavyksta suartėti pokariniams lietuviams su ankstyvesnių imigracijų lietuviams ir jų palikuonimis. Naujajame Testamente (Apaštalų darbų knygoje) atpasakotas ginčas tarp vietinių žydų ir graikiškai kalbančių žydų, gyvenančių išeivijoje. Vėlesnė imigracija linkusi save laikyti tikresniais tautiečiais, nes jos ryšiai su kraštu naujesni. Tik metai sulygina imigracijų kartas, tad šiandien kelintos kartos lietuviai iš pereito šimtmečio ir atvykusiųjų prieš I-ąjį karą savo tarpe nebesiskiria tiek, kiek dar skiriasi buvę tremtiniai ir jų šeimos nuo šių senesniųjų JAV-se ar kitur. Gal net nesąmoningai vėlesnieji save laiko tautiškuo norma, kuriai, aišku, ankstyvesniųjų kartų tautiečiai negali prilygti — nei kultūriniu pažinimu, nei lietuvių kalbos vartojimu.

Nelabai aiškiai lietuvių kilmės asmenys keliami garbės vieton tada, jeigu jų pasiekti darbai tokie įspūdingi, kad jie nugali tą socialoginį bei psichologinį plyšį tarp imigracijos ar išeivijos kartų. Didžiudamiesi, kad Kosciūška, Dostojevskis, Rachmaninovas ir kiti yra lietuviai (ar lietuvių kilmės), ne taip uoliai priimame į savo tarpą šiuolaikinius lietuvių kilmės asmenis, kurių širdyse savaime rusena lietuviška liepsnelė, nors jie ir nemokėtų lietuviškai. JAV pažįstamas pavyzdys būtų Lietuvos Bendruomenė ir Lietuvos Vyčiai (iš organizuotos visuomenės taško). Gal todėl Jaunimo kongresuose vis daugiau diskusijų skiriama toms temoms, kurios peršoktų mūrus ir padidintų jėgas Lietuvos reikalų bylai: mišrios šeimos, jaunos šeimos, lietuviškai nekalbantieji. Ką sakyti JAV Lietuvos Vyčiai, jeigu jie žinotų, kad trečiajame Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese buvo apie 40% trečios ir ketvirtos kartos jaunimo, kai JAV dalyvaujančių tarpe tas nušimtis buvo arba visai mažytis arba nulis? Arba kiek džiaugtis,

kad viename didmiestyje literatūros vakare dalyvavo 200 asmenų, kai to miesto apylinkėse, spėjama, yra apie 200.000 lietuvių kilmės žmonių. Jeigu Rio de Janeiro mieste (Brazilijoje) su priemiesčiais yra 125 lietuvių kilmės šeimos ir literatūros vakare atsilanko 30 asmenų, tai tuo pačiu nuošimčiu JAV didmiesčio renginyje turėtų būti 1000 dalyvių.

Kad vėlesniųjų ateivių veiklesnieji galėtų sąmoningiau į lietuviškos veiklos ratą įtraukti atitolusius ir senesniųjų imigracijų lietuvių kilmės žmones, ar nepadėtų pasekti japonų pavyzdžiu, kurie užsienyje gimusius tautiečius vadina "nissei". Tuo būdu nereikia šiems statyti tokių griežtų reikalavimų, o vis dėlto jų talka ir pasiekimais galima džiaugtis, ir nereikėtų šių imigrantų palikuonių vadinti grynai "vietiniais". Toks lietuviškas žodis galėtų būti "lietuvėnas", sudarytas panašiai kaip sūnėnas, brolėnas, indėnas ar net meškėnas. Tokių lietuvenų vien tik JAV-bių statistika priskaito apie 1.200 asmenų iki penktosios kartos. Antroje pasaulyje lietuvių kolonijoje, Brazilijoje, valdžia oficialiai priskaito 15.000 Lietuvoje gimusių asmenų, tuo tarpu su lietuvėnais šis skaičius siektų apie 100.000. Tie milžiniški skaičiai, aišku, parašomi ne tam, kad dar daugiau sumažintų balsuojančių LB rinkimuose ar lankančių lituanistines mokyklas, dalyvaujančių organizacijose ar stovyklose nuošimtį, bet pasiūlyti, kad čia yra didelė tyli jėga ir darbo laukas, kuriam tik reikia progos pasireikšti, ir kad veiklieji lietuviai netaip ramiai miegotų, suskaičiavę, kiek dalyvauja renginiuose, arba nepagalvotų, kad įprastinės veiklos būdą ar apimtį reikėtų vis dėlto keisti, nes vilkas jau stovi už mažėjančių "grynų lietuvių" rato durų. Sąmoningos veiklos gairės ir būdai būtų daug veiksmingesni šiandien, kai jėgų daugiau, negu vėliau, kai jėgos, kaip kiekvienoje emigracijoje, sumažės, ir vėlesnio-

sios išeivijos palikuonys sulys su senųjų imigracijų lietuvėnais.

Tur būt, visi lietuviai pripažintų ir pasirašytų po Lietuvių Chartos sakiniu "Lietuvis lieka lietuviu visur ir visada", taikomu ne tik savo nusistatymui paremti, bet ir santykius su visais kitais lietuviais apibrėžti. Visuomeninės nuotaikos parodo, kad gyvenime taip nėra, ir kad veikliausiose vietovėse ir veiklos centruose esame paveikti socialinių pažiūrų, kurios mus supa. Kasdieniu pavyzdžiu galėtų būti šie atvejai: išgirde tolimo (nuo JAV) krašto lietuvių kalbą, iš karto pastebime kitos kalbos įtaką tarsenoje ar išsireiškimo muzikalume, nepastebėdami, kad pokarinės emigracijos išeivijoje išaugusiųjų tarmė irgi stipriai paveikta anglų kalbos (JAV ir kitur), kaip ir pati sakinių daryba. Bet sąmoningai į save pažvelgti reikėtų ne vien dėl praktiškų išvadų, kurias tuoj būtų galima vykdyti, bet dėl paties nusistatymo lietuvišku reikalu, ypač kad Lietuvoje subrendusių asmenų skaičius vis mažėja, o šie nuoširdūs ir gilūs lietuviai gali pakliūti į psichologines pinkles, kad tikras lietuviškumas (tai yra nusistatymas Lietuvos atžvilgiu) su jais ir dingsta. Šitoks pesimizmas, jaučiamas veikėjų tarpe įvairiuose kraštuose, neigiamai veikia ir slegia santykius tarp įvairaus amžiaus veikėjų ir neatidaro durų į visas galimybes, kurias gausus lietuvenų skaičius suteiktų.

Įvadu į vieną stipriausiai mūsų pažiūras paveikusių prielaidų galima būtų parinkti brazilo vyskupo žodį, tartą lietuvių parapijoje. Žinodamas, kad visas išeivijos vargina skaičių klausimas, pareiškė: "Ne tiek svarbūs žmonių skaičiai, kiek santykiai tarp žmonių". Kuris didesnės (lietuvių skaičiumi) vietovės — ir bet kuriame krašte — lietuvis pasąmonėje nejaučia, kad vis dėlto to miesto lietuviai geresni, nes jų yra daugiau. Šis jausmas, pasirodęs kasdienėje kalboje, yra aiški pasekmė tokios moderniškos civilizacijos, kuri pabrėžia skaičius, apstumą, perteklių, angliškai vadinamą "consumer society". Kaip didelėje parduotuvėje pirkėjai puola prie prekių, kurių prikrauta kuo daugiausiai, taip ir patikimesniu ir tikresniu

galime laikyti didelį asmenų skaičių, kuris "produkto" autentiškumą ir saugumą užtikrintų ir svarbą nustatytų. Sėdėdami mūsų valdybų posėdžiuose, galime aiškiai pastebėti, kad dažnai krašto valdyba (nesvarbu, kurios organizacijos) posėdžiauja, it būtų tik to miesto valdyba, pasaulinė valdyba paskęsta savojo krašto ar net savo miesto reikaluose, nesirūpindama kiek reikėtų visais savo nariais ar skyriais, kurie, pagal tą pačią Chartą, "yra lygūs tos pačios tautos vaikai, savo tarpe broliai". Kuri pasauline pasivadinusi lietuvių draugija turi daugiau ir rūpinasi įtraukti daugiau narių iš įvairių kraštų, negu tik vieną kitą pavyzdį? Kuri, pavyzdžiui, profesinė lietuvių sąjunga rūpinasi nenurimdama įtraukti didelį nuosimtį tos profesijos asmenų savajame krašte iš įvairiausių vietovių?

Skelbimų pamažu įpirštoji nuomonė, kad kas gausu, tas gera, veikia mus ir šiuo atžvilgiu, taip pat girdimu kasdienėje kalboje: ar apsimoka dirbti ir triūsti dėl nedidelio skaičiaus. Jeigu, pavyzdžiui, kurioje nors vietovėje lietuviškas pamaldas lankė šimtai tautiečių, ar pamaldas reikia nutraukti, kai jų ateina dvidešimt, ar dešimt, ar trys? Kiek apsimoka stengtis dėl mažo skaičiaus? Ar nėra geresni tie tėvai, kurie visą gyvenimą vargsta, augindami dvyliką vaikų, negu tie, kurie užaugina tik du? Taip reikėtų atsakyti, jeigu tikime visų pirma skaičiais. Ar aš būsiu geresnis lietuvis kunigas išeivijoje, jeigu rūpinsiuos šimtu žmonių vienoje vietoje, vietoj po kelis keliolikoje vietų? Kiek kilometrų apsimoka keliauti palaikyti (ar užmegzti) ryšius su vienu lietuvenu? Kiek išlaidų gali organizacija skirti paštui, vokams ir popieriui, kad jos veikla palieštų atitolusiuosius?

Kai manoma, kad tik gausios grupės yra geriausios, padaroma išvada, kad gausios grupės yra norma arba mastas kitiems vertinti. Kai kiti, su kuriais galėtų būti veikiama arba palaikomas ryšys, neprilygsta rinktiniais, geriausieji izoliuojasi savaime, nešdami savyje "tikrąjį tikėjimą". Tą pastebime ne tik lietuvių tarpe, bet ir tautinėse grupėse ar visuomenės luomuose. Kaip eg-

zilėje Babilono karalijoje izraelitai pastebėjo, kad ir kitataučiai geri žmonės, ir kaip Bažnyčia vis daugiau atveria savo akiratį į kitas religines bendruomenes, taip ir artčiausiai su judriąja veikla surišti gali pastebėti, kad vis dėlto už to (atrodančiai didelio) rato yra daug lietuvenų, kurie ne mažiau nuoširdūs ir uolūs. Niekas nesiimtų neigti, kad ir lietuviškuose reikaluose reikia aukšto standarto, lygiai kaip ekumeninės nuotaikos nereikalauja, kad visi atsakytų savo gilaus tikėjimo. Tuo pačiu, pagaminę auksinį ir blizgantį lietuviškumo mastą ir padėję į lentyną, padarome jį nepasiekiamą tiems, kurie neturi sąlygų, priežasčių ar aplinkybių šiuo metu jam prilygti. Todėl ir argumentuojama, kad lietuviai neturėtų bendrauti su nemokančiais lietuviškai lietuvenais, nes tai sumažintų lietuvių kalbos vartojimą ir panašiai, kol vieną gražią dieną pastebėsime, kad, kaip Brazilijoje yra, didesnis nuošimtis gyvena mišriosiose ir lietuviškai nebekalbančiose (ar dar nekalbančiose) šeimose, ir, vaizdžiai pasakius, visas burbulas sprogs — visa lietuviškos akcijos bazė liks be pagrindo, jeigu jis sąmoningai iš anksto nebus plečiamas išminčingu būdu. Gražiu pavyzdžiu čia gali būti "Žilvičio" sambūris Sao Paule (Brazilijoje), į kurį priimti vaikai iš lietuvenų šeimų, o lietuviškai kalbantieji nariai dar įjungti į ateitininkų kuopą, kur jie šalia didžiosios grupės veiklos dar turi progos daugiau pabendrauti, ir didžiajam vienetui yra lietuviškumo apraiškų šaltinis — moko dainuoti, kreipiasi lietuviškai, verčia lituanistinių žinių šaltinius, dalyvauja lietuviškai mokančių suaugusiųjų posėdžiuose ir t.t.

Neneigtinas ir sociologinis dėsnius, kad išeivijai (nesvarbu, kurios tautybės) mažiau reikalingas jos kilmės kraštas, jeigu ji emigracijoje sukuria savo pasaulį, atkuriantį to krašto aplinką. Sociologiniu žvilgsniu, be jokių patriotinių klausimų, tokiai grupei savasis kraštas nėra tiek reikalingas, kiek mažai ir silpnai vietovei ar bendruomenei, kurios aplinka neatstoja savojo krašto. Užtai, tur būt, neklysim sakydami (ar tai būtų gerai ar blogai, yra kitas klausimas), kad

mažesnių kraštų ir mažesnių vietovių lietuviai daugiau vertina ryšius su Lietuva, su Lietuvos lietuviais, negu didesniosios. Toks krašto nereikalingumas iš tikrųjų veda į nutautilimą — atitolimą nuo savojo krašto.

Mūsų lietuviškosios veiklos metodai, posėdžiavimo būdai, priemonės organizacinei veiklai tęsti aplamai yra gan vienodos, nekūrybingos, nes nėra reikalo jų keisti, kol išlaikomas minimalinis lietuvių skaičius. Laikraščio prenumeratorių ir skaitytojų skaičius mažėja nuo dešimčių tūkstančių iki poros tūkstančių, iki kelių šimtų, kol nepakanka nei mokesčių, nei aukų jam išlaikyti. Ar nereikėjo ką nors anksčiau apspręsti ir vykdyti, kol prie lietuvių ir lietuvenų buvo galima geriau prieiti? Tame vienodume glūdi saugumo jausmas, kaip ir kitose gyvenimo srityse: ilgai truko priprasti katalikams prie liturginių reformų, nes besikeičiančiame ir nesaugiame pasaulyje tai buvo likusi vienintelė priebėga — religija, saugi ir nepaliesta. Dabar, toms reformoms arba atsinaujinimui visuomenę palietus, ir mąstysenos bei pažiūrų srityje (kuri ir buvo matomesnių pakeitimų tikslas) vėl sunku priprasti ir pasiimti atnaujinta dvasia. Lietuviškumo ir Lietuvos idealas, tur būt, yra toje pat psichologinėje padėtyje: arba pilna ir sveika lietuvybė, arba nieko — lietuvenai iš tikrųjų neturi ko pasirinkti, jeigu neįstengia įkopti į stiklo kalną. Ar nereikėtų ir jiems palikti lietuviško pyrago gabalo, kuriuo galėtų kartu džiaugtis? Tam reikalinga būtų visuomeninės veiklos būdus atnaujinti, pritaikyti. Atsimintina ir tai, kad jeigu Lietuva rytoj būtų laisva, ir bandytume joje apsigyventi, manydami, kad esame tikrieji lietuviai išeivių tarpe, tikriausiai negalėtume be didelės aukos prisitaikyti ir gyventi Lietuvai (ne sau), nes esame taip labai paveikti gyvenamojo krašto aplinkos, kad net negalime sugyventi ar suprasti lietuvių ir lietuvenų, gyvenančių kituose kraštuose, kitose kultūrose ir kitose vietovėse toje pačioje išeivijoje. Perkėlę šį klausimą į religiška lietuvišką sritį, ar mes turėsime galvas nulenkti, kai pritrūks lietuvių dvasiškių, ir mūsų tarpe atsiras pasi-

VAKARAS SU AKTORIUM JONU KELEČIUM

NIJOLĖ JANKUTĖ

Š.m. balandžio mėn. 29 d. buvo tradicinė "Laiškų lietuviams" šventė, kurios metu paprastai įteikiamos premijos konkurso laimėtojams. Apie premijas ir jų laimėtojus jau buvo paminėta praėjusiame numeryje. Dabar norime skaitytojus supažindinti su aktorium Jonu Kelečium, kuris šioje šventėje buvo ypatingai pagerbtas ir atliko meninę programą, suvaidindamas S. Becketto "Paskutinį Krappo įrašą" ir Pulgio Andriusio "Neįleido".

JONAS KELEČIUS IR JO TEATRINĖ VEIKLA

Nuo Aischilo iki Sofoklio laikų teatras yra magiškas žodis ir magiškas pasaulis. Tai, kas senovės graikų laikais vykdavo ten žemai amfiteatro skrituly, o dabar anapus rampos šviesų, žiūrovą traukė, žavėjo, kerėjo. Nes ten, jam nepasiekiamoje scenoje, žaidžia jo paties gyvenimo atspindys, magiškai perkeitęs ir suintensyvinęs viską, kas buvo įprasta ir kasdieniška. Gal todėl ilgus amžius drama buvo dalis religinio ritualo, o jos atlikėjai buvo laikomi burtininkais ir magais, sugebančiais prišaukti dievybes į žmogaus gyvenimą arba žmogaus gyvenimą perkelti į kitą, mistišką, aukštesnę plotmę.

Ir dabar, šiais pragmatiškais laikais, žmonija tebesižavi aktorium, nes jis paliko vienas iš nedaugelio, galįs perkeisti pilką kasdienybę į spalvotą pasaką arba pasi juokti iš mūsų silpnybių, mums patiems nuoširdžiai pritariant tam juokui.

šventusių kitataučių misijonierių, kuriems rūpės Lietuvos ir lietuvių tautos reikalai taip, kaip lietuviai misijonieriai tarnauja dabar kituose kraštuose tų tautų labui? Ką tada sakysime apie lietuviškumo idealą?

Šiame diskusiniame rašinyje norėta iškelti kai kurias mintis apie reikalą lietuviškos veiklos, kaip ją dabar suprantame ir matome. Ir jeigu reikėtų, ieškoti būdų atsinaujinti arba to kitimo apraiškas suprasti.

Toks yra akt. Jonas Kelečius, rampos šviesų pakerėtas anais Rokiškio gimnazijos laikais, kai Šiaulių Valstybinis teatras skraidė po Lietuvos miestelius su "dvylika brolių juodvarnių". Tie "juodvarniai" nusinėšė Jono ramybę ir išdildė bet kokią norą pasirinkti praktiškus, pelningus griežtuosius mokslus. Jonas pasirinko sceną, kurioje aktorius dažniau renka dyglius, negu rožių puokštes.

Tikroji teatro mokykla, kurioje (jo paties žodžiais tariant) jis gavęs viską, ką turi kaip aktorius, buvo Jurgio Blekaičio studija Hanau, Vokietijoje. Pasivadinusi kukliu "Lietuviai vaidintojai — Atžalynas" vardu, ši studija išaugino ne vieną aktorių entuziastą lietuvių išeivijai.

"Atžalyne", be J. Blekaičio, darbavosi tokie režisieriai, kaip Škėma, Pilka, Valiukas, pastatydami eilę tarptautinio garso dramaturgų, o taip pat ir lietuvių autorių veikalų: Clifford Odets "Raketa į mėnulį", Moljero "Tariamąjį ligonį", Gehri "6-tame aukšte", Santvara "Žvejus", Binkio "Atžalyną" bei "Generalinę repeticiją" ir kt. Jonas dalyvavo visuose šių veikalų pastatymuose, dažnai pagrindinėse rolėse, kaip Argono "Tar. ligony". Doctor Stark "Raketoj į mėnulį", Žanval "6-tame aukšte", Kalafo "Turandot".

Kai emigracinė banga atplukdė Joną Kelečių į Čikagą, jis ir čia scenos nepamiršo, nežiūrint tų darbų darbelių dėl "duonos kasdieninės", nieko bendra neturėjusių su teatru.

Atsimenu, tur būt, tai buvo 1950 metai, kai lietuviškosios Čikagos centre tebestovėjo senoji Auditorija, pirmąkart pamačiau Joną ten vaidinantį Adomėno farse "Svetimos plunksnos". Jis buvo pasigėrėtinas šunadvokatis Čiurka, tikras ir gyvastingas savo vaidmenyje. Nuo tada tapau Kelečiaus gerbėja. Tais laikais mes, žiūrovai, buvome laimingesni — lietuviškojo teatro pastatymai buvo, palyginti, dažni, įdomūs ir gerai

suvaidinti, nežiūrint Auditorijos ar Sakalų salės nutriuusių sienų ir scenų.

Tos scenose ne karta matėme Kelečių įvairiuose vaidmenyse: kaip Zigmą Vaičiūno "Naujuose žmonėse", Kariją Škėmos "Živilėje", Taylor Sommeret Maugham "Pažadėtojų žemė", Kristupą Vyšniauską, plikbajorį, Landsbergio "Vyjas gluosniuose", nepamirštamą juokingą senį burtininką Fortūnatą Pūkelevičiūtės "Aukso žąsyje", kasdienybės sužlugdytą žmogelį paties Kelečiaus režisuotoje Ostrausko "Žaliojo lankelį" ir daugelyje kitų.

Tačiau žiūrovo atmintin, gal būt, labiausiai įsmigo teatriniai Jono Kelečiaus duetai su akt. Nijole Martinaityte ir su neseniai mus palikusių akt. Leonu Barausku. Mes, čikagiškiai, tikrai buvome palaiminti rinktinę proga pasigėrėti šios mažosios scenos deimančiukais. Tai buvo tartum žodžio ir puikios vaidybos "Eine kleine Nachtmusik", kurios jau vėl labai pasigendami. Sunku pamiršti Quintero "Saulėtą rytą", Tenn. Williams "Kalbėk man kaip lietus", Ostrausko "Senelį ir senele", Ionesco "Kėdes" ir Becketto "Paskutinį Krappo įrašą" — Jono Kelečiaus ir Nijolės Martinaitytės įsijaustus, išgyventus, puikiai perduotus scenos duetus (Nijolės Martinaitytės režisūra), arba Vaičiulaičio "Uodą", Krėvės "Raganių" ir Marcinkevičiaus "Mindaugą" — Jono Kelečiaus ir Leono Barausko sukurtus, tiek daug pasigėrėjimo davusius mažosios scenos deimančiukus ("Uodas" ir "Raganius" — J.K., "Mindaugas" — L.B. režisūra).

ABSURDO TEATRAS IR BECKETTO "PASKUTINIS KRAPPŲ ĮRAŠAS"

Absurdo teatras dažnai laikomas tik šokių ir naujybių ieškojimu (nors ir nežmoniškai, bet tik kitiškai), tačiau iš tikrųjų šis teatras yra veidrodis dabartinio Vakarų žmogaus bei jo kartais beviltiškos padėties gąsdinančiai greitai besikeičiančiame pasaulyje.

Pasaulis, kuris iki II pasaulinio karo dar atrodė toks pastovus, tvirtas, apibrėžtas nesulaužomomis tradicijomis ir dėsniais, staiga griuvo. Žmogus pasijuto išrautas su šakni-

mis iš savo religinės-metafizinės dirvos, o ją praradus, ir žmogiškieji veiksmai, ir visas gyvenimas pasidarė betikslis, absurdiškas.

Todėl ir absurdo teatro dramos yra parašytos, nebojant nusistovėjusių dėsnių ir taisyklių scenos veikalams. Čia nėra siužeto, ryškių charakterių; veikėjai žiūrovui pristatomi, lyg mechanizuotos marionetės. Tai pjesės be pradžios ir be galo, suplaktos iš keistų sapnų ir košmarų. Absurdo teatras nediskutuoja žmogaus gyvenimo absurdiškumo — jis tą absurdiškumą žiūrovui tiesiai parodo. Absurdo dramos — tartum dailininko nutapytas abstraktas: vienus žiūrovus jis iš karto papiktina, nes nesilaiko jokių įprastinių paveiklo normų, kitus gąsdina savo keistumu, kitus nervina, nes nesiduoda "iššifruojamas", o dar kitiems atliepia kažkur į sąmonės gelmes, arba sukelia tam tikrą nuotaiką, arba supurto ir priverčia susimąstyti...

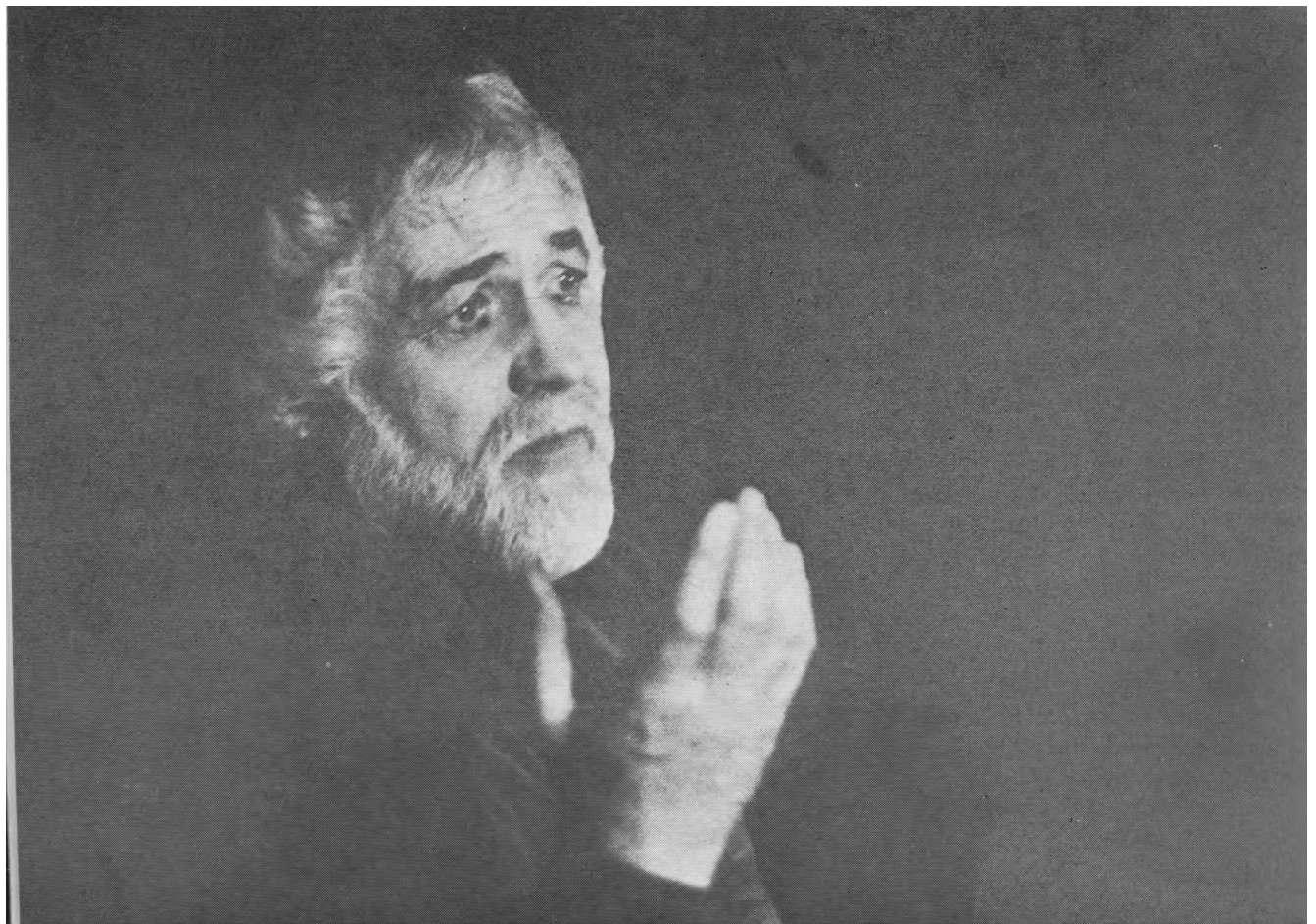
Samuel Beckett, 70 metų airis, antrąją tėvyne pasirinkęs Paryžių, o kūrybine kalba — prancūzų kalbą, yra ryškiausias absurdo teatro atstovas. Jo veikalai tyrinėja slapčiausius žmogiškos baimės, neramumo, beprasmybės šaltinius.

Vienas iš trumpųjų Becketto vaidinimų "Paskutinis Krappo įrašas" vaizduoja laiko tėkmę ir žmogiškojo aš nepastovumą. Senas, sukiužęs cinikas Krappas klausosi savo paties balso, įrašyto juoston prieš 30 metų. Tačiau dabartiniam Krappui jo jaunystės balsas — svetimas. Jis nebegali savęs suprasti. Koks gi beliko panašumas tarp Krappo dabar ir Krappo prieš 30 metų? Argi tie du tokie skirtingi asmenys iš tikrųjų yra vienas ir tas pats žmogus? Kur slepiasi jų tapatybė?

Šį nelengvą veikalą (išverstą Liūto Mokinio) Kelečius perteikė žiūrovams, puikiai įsijausdamas į jo pagrindinę mintį ir niuansus.

PULGIS ANDRIUŠIS "NEĮSILEIDO"

Pulgis Andriušis — ypatingas vardas lietuvių literatūroje. Tai rašytojas, kurį vieną tokią turėjome, ir abejotina, ar kada atsi-

Vaizdai iš "Laiškų lietuviams" metinės šventės š.m. balandžio mėn. 29 d. Jaunimo Centre. Visą meninę programą atliko aktorius Jonas Kelečius.

Kairėje: J. Kelečius atlieka Samuelio Becketto "Paskutini Krappo įrašą" ir Pulgio Andriušo "Neįleido".

Dešinėje: redakcijos narė Nijolė Jankutė - Užubalienė, vadovavusi programai.

Apačioje: dalis gausiai susirinkusios publikos. Kai kurie dalyviai, programai pasibaigus, pareiškė, kad tai buvęs vienas kultūringiausių vakarų Jaunimo Centre.

Aktoriui Jonui Kelečiui, Nijolei Jankutei ir visiems, koku nors būdu prisidėjusiems prie šio vakaro pasisekimo, nuoširdus ačiū!

Redakcija

Motinos ir tėvo džiaugsmas, vargai, rūpesčiai

Vytautas Kasnis

IŠ PASIKALBĖJIMŲ BEI LAIKRAŠČIŲ STRAIPSNIŲ

Lietuviška šeima — mūsų visų pasididžiavimas ir džiaugsmas. Kurkime tik lietuviškas šeimas. Jos — mūsų tautinės gyvybės tvirtovė. Mišrios šeimos — tautinės gyvybės kapinynas. O, kokios gražios lietuviškos vestuvės. Kiek daug žmonių buvo! Aš einu į mišrios šeimos vestuvinių pokylį. Nesuprantu, kodėl tėvai rengia vestuves, kai jų duktė išteka už airio? Vaikai, kalbėkite lietuviškai! Kad man daugiau neitum į pasimatymus su tuo lenku! Žiūrėk, tėvai tokie žymūs veikėjai, o vaikai veda svetimtautes.

Užteks tų minčių... Štai ištrauka iš Stasės Janušauskienės laiško ir po to sekęs telefoninis pasikalbėjimas.

"Vienas Dievas žino, kiek daug aš prikentėjau dėl dukrelės Aldonos vestuvių. Ji ištakėjo už vokiečio. Net artimiausi giminės neatėjo į vestuves. O kiek kalbų, kiek piktų žodžių prisiklausiau! Krūvą laiškų gavau. Pasirašytų ir anoniminių. Knygoje netilptų. Reikėtų dviejų tomų. Taip ir lydėjo ašaros mano dienos žingsnius. O naktimis akių sumerkti negalėjau.

Mokiau, auklėjau savo dukrelę, kiek įmanydama, bet nuo to vokiečio atplėšti negalėjau. Kai turėsiu laiko, tai parašysiu

ras kitas, į jį panašus. Visą jaunystę praleidęs kaip žurnalistas-humoristas, aštrus pašaipokas iš nepr. Lietuvos biurokratų, poniučių ir frantelių, begalybės feljetonų, reportažų rašytojas, staiga, baigęs ketvirtąjį dešimtmetį, pasuko į rimtąją kūrybą ir davė mums glėbį nepaprastai gražios beletristikos. (Žinoma, negalima pamiršti ir jo puikaus "Don Kichoto" vertimo.)

P. Andriušis yra vienas iš tų retų prozininkų, kurių beletristikoje daugiau poezijos, negu kito poeto eilėraštyje. Ne veltui jo pirmoji knyga "Anoj pusėj ežero" (išleista Vokietijoje 1947 m.) pavadinta lyrinių apysakų rinkiniu. Lyriška siela buvo Pulgis, aukštaitis nuo Utenos, iš gražiosios ežeringos Tauragnų apylinkės. Toli būdamas nuo numylėtų Tauragnų, Andriušis sėmė savo poetiškoms knygoms sodrią gyvybę iš atsiminimų, kurdamas medžiagos ir formos vienybę, išsireikšdamas jam vienam būdingu

stiliumi ir impresionistišku vaizdavimo būdu.

Pulgio Andriušio žmonės — gamtos vaikai. Jie neatskiriami nuo ežero, nuo banguojančio javo, nuo balos paviršiumi čiužinjančio vabaliuko, nuo geltonų purienų ir gyslotų lauko akmenų. Kaip pats autorius sako, "rytų aukštaičiui žolės, medžiai, vabzdžiai, akmenys nėra tik kalbinė ornamentika, bet broliai ir seserys, lygiateisiai gyvenimo palydovai".

Tad gal ir ne sutapimas, kad akt. J. Kelečius, taip pat rytų aukštaitis, jautrus gamtai ir aukštaitiškojo žodingumo niuansams, pasirinko interpretuoti vieną iš subtiliausių ir giedrausių Pulgio Andriušio deimančių "Neįleido".

Jonas Kelečius sugrąžino mus į tą nuostabų pasaulį, kame ir žmogus, ir žemė, gyvybė ir mirtis skambėjo nenutrūkstančia harmonija Tvėrėjo rankoje.

ilgą laišką, kaip išgyvena motina, išleisdama dukrelę už svetimtaučio. Ir pykai su ja, ir gražiai kalbėjau. Visko buvo; ką čia ir išpasakosi. O tėvas vis savo giedodavo

— Aldutė neprąžus. Ji kieta, kaip akmuo. Nebijok, niekas jos neatitrauks nuo lietuviško kamieno. Arba: tegul juokiasi puodas, kad katilas juodas. Bet Janušauskaitės niekas nepaims. O dažniausiai kartodavo: sutikim su Dievo valia. Mūsų lietuviška sąžinė rami. Darėm, ką galėjom. Dabar telieka melstis, kad gražiai sugyventų.

Po vestuvių vaikai išsikėlė į kitą miestą. Ir vėl būtų ilga pasaka. Alfredas, Aldonos vyras, paskambinęs telefonu, visados pradžioje keletą sakinių lietuviškai suraizgydavo. Atvažiuavęs vis mėgindavo lietuviškai kalbėti, kad mane pradžiugintų. O jau jo meilumas, gerumas neišpasakytas! Pasakyčiau atvirai, kad ir aš pamilau jį, kaip savo vaiką. Ir kuo toliau, tuo labiau. Nudžiūvo ašaros, sielvartai išdulkėjo.

O kodėl aš visa tai pasakoju? Mat, taipau močiute. Motinos dienos proga Alfredas, paskambinęs telefonu, perskaitė jo paties lietuviškai parašytą laišką, kur jis pasižada su Aldute, savo mažąja dukryte, kalbėti lietuviškai. Verkiau, kaip niekad. Aš niekad nemaniau, kad yra ir džiaugsmo ašarų. O kokios jos malonios, saldžios!

Paskiau ilgai kalbėjau su dukra Aldona. Ji man pasakė kitą linksmą naujieną. Alfredas doktoratui pasirinko lietuvišką temą.

Nors viskuo džiaugiuos, bet nenoriu užmiršti ir savo turėtų išgyvenimų bei rūpesčių. Gerai, kad viskas taip gražiai pasibaigė, o jei ne?..

Mat, mes, motinos, švęsdamos savo dieną, į kurią ir visi jungiasi, nepraeiname pro ją šešėliu, neapsaldiname savo širdžių dovanomis, gražiais sveikinimo žodžiais, bet susikaupusios peržiūrime praėjusių metų dienas ir pagalvojame, ar atlikome tai, kas mums skirta, ar auklėjome savo vaikus religine ir tautine dvasia. Juk kas gi kitas, jei ne motinos, man piktus žodžius pabėrė, telefonu išbarė, laiškus rašė, kam leidžiu Aldonai tekėti už vokiečio (jis yra katali-

kas). Juk iš tikrųjų jos širdyje nieko pikta neturėjo, tik savo karštus motiniškus ir tautinius jausmus išliejo. Vienos jų, būdamos laimingos, kad vaikai sukūrė lietuviškas šeimas, kitos, vaikų neturėdamos arba dar tik jaunus turėdamos, rūpinasi, sielvartauja, jausmingai ir karštai išgyvena, matydamos kuriantis mišrias šeimas.

Aš ir savo dukrai Aldonai, ir Alfredui, nieko neslėpdama, pasakojau savo išgyvenimus iki pačių smulkmenų. Man atrodo, kad nuo Motinos iki Tėvo dienos visas tas laikotarpis turėtų būti laikomas šeimos mėnesiu. Tai turėtų būti šeimų rekolekcijų mėnuo. Turėtų būti skiriama daugiau laiko peržiūrėti, pergaltoti, kokiame kelyje yra mūsų priaugančioji karta — jaunimas. Toli gražu neužtenka iškilmingai pasakyti, kad jie lanko lituanistines mokyklas, priklauso lietuviškoms organizacijoms.

Ak, ir užsiplepėjau, pradėjau pamokslauti. Baigiu. Gražu rūpintis kito kiemu, bet dar gražiau savuoju. Lengva durti pirštu į kitus, bet sunkiau jį sulenkti savon pusėn. Negirk pradžios be pabaigos. Iki kitos Motinos dienos! Sudiev!"

Čuku-tuku, čuku-tuku... kasdien sukariu 100 mylių, važiuodamas traukiniu į darbą ir atgal. Laiko daug, tad ir pamiegi, ir pasimeldi, ir prisiskaitai, ir prisikalbi.

— Vagi Jonaičiai! — šuktelio traukinyje. — Vaikai po pasaulį džetais trankosi, o judu čia, Čikagoje, ozonu nuodijatės.

— Tai matai, kad bėgam nuo jo, — sako Jonaitienė. — Bepigu jums ten miškuose gyventi. Ir mes norime gryo oro prisilaižyti.

— Gerai, kad sugriebiau tave, — sako Jonaitis. — Žinai, plepėti tai aš moku, kalbą pasakyti galiu, juoką suraizgyti vieni niekai, o rašyti tai nemoku. Bet užtai skaitau, kaip žirnius bėriu. Tu parašyk apie Tėvo dieną. Man atrodo, kad ją turėtume švęsti tautine dvasia. Žinai, dovanos yra geras dalykas. Aš ir vinį gavęs vertinu. Bet prie jos turėtų būti priedai, kurie tėvų ar senelių širdis dar labiau pradžiugintų. Man labai patiko inž. Česonio pasakymas, kad tėveliui nieko prasmingesnio negalėjau pado-

PLJS ir VLIKo politinis seminaras Niujorke

Rasa Lukoševičiūtė

Trečiajame Pasaulio lietuvių jaunimo kongrese Pietų Amerikoje Jaunimo Sąjunga apsvaistė ir nustatė veiklos gaires, kurių ribose jaunimas visame pasaulyje gali atlikti svarbius lietuvių visuomenės uždavinius ir darbus. Ypač smarkiai pasireiškė politinės veiklos komisija, kuri apibrėžė jaunimo užmirštą sritį — politinę veiklą. Iš tikrųjų jaunimo organizacijos reiškiasi kultūroje, švietime, religijoje, bet beveik jokia organizacija nesirūpina supažindinti savo narius su pasaulio politika, išlaisvinimo klausimais, lietuviškomis institucijomis ar politinėmis konferencijomis.

Taigi politinės veiklos komisijos pateiktų rezoliucijų iniciatyva. Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga kartu su VLIKu sutarė suorganizuoti jaunimo politinį seminarą š.m. vasario 25-26 d. Niujorke, į kurį suvažiuo 30-40 sukviestų jaunuolių iš Šiaurės Ameri-

kos. Programoje buvo pateikti ir diskutuoti šie klausimai: Lietuvos valstybingumas, jo istorija ir padėtis šiandien; laisvinimo uždaviniai, viltys ir galimybės; pavergto ir laisvojo lietuvių jaunuolio psichologiniai bruožai; pratybos (laiškų rašymas, Helsinkio ir Belgrado konferencijom duomenų rinkimas. ..); jaunimo kelionių į Lietuvą ligšiolinis balansas; galimi jaunimo uždaviniai veikloje prieš okupantą...

Buvau kviesta šiame seminare dalyvauti, deja, savaitgaliai turi dvi dienas, o tų įvykių, koncertų, suvažiavimų — po kelis per dieną. Tačiau teko išsiųsti aštuoniems dalyviams laiškus su tiksliais klausimais apie šį politinį seminarą, jo siekius, nuopelnus bei nuotaiką. Kaip anksčiau buvo minėta, šiame seminare dalyvavo rinktinis jaunimas, t.y. toks, kuris suka jaunimo veiklos motorą. Iš aštuonių užklaustų do-

vanoti, kaip įsijungti į Lietuvių bendruomenę ir veikti, dirbant lietuviškose organizacijose. Sakyčiau, kad pusė mūsų akademikų, o gal ir kiek mažiau, yra aktyvūs lietuviškoje veikloje. O kur kiti? Reikėtų rasti būdų, kad ir jie įsitrauktų. Tegu ir jie Tėvo dienos proga pasižada, kad virstančių stulpų vietoje nauji išaugtų, kaip tame Vinco Kudirkos pasakojime. Žiūrėk, vienas mano vaikas veiklus lietuviškuose dirvonuose, o kitas, kaip sakai, džetais po pasaulį trankosi, turi daug pinigų, bet rūpinasi tik saviimi. Daug jaunųjų akademikų vaikų gražiai kalba lietuviškai. O kur kiti? Ar nebūtų graži ir prasminga tėvui ar seneliui dova-

na, jei vaikai ar vaikaičiai įsijungtų į Jaunimo organizacijas, lankytų lituanistines mokyklas? Tai tiek apie Tėvo dieną. Apie tai reikėtų rašyti daug. Dabar dėl šeimų skilimų, nesugyvenimų. Atrodo, lyg bijote pažiūrėti į gyvenimą realiai arba manote, kad katalikiškame žurnale gal ir nepatogu rašyti, dėl kurios priežasties šeimose kyla nesantaika ir skyrybos. Amerikiečių katalikų žurnalai to nebijo. Jie drąsiai pasisako.

Pyyyp... traukinys sustojo. Atsisveikinu su bičiuliais.

— Gerai, — sakau, — perduosiu tavo mintis skaitytojams ir redaktoriui. Pažiūrėsime, ką jie pasakys. Iki pasimatymo!

lyvių tik du surado laiko atsakyti į mano laišką. Manau, kad dialogo forma apibūdintas suvažiavimas geriau nusakys jaunosios kartos žvilgsnius šiais klausimais.

1. KOKIE BUVO ŠIO POLITINIO SEMINARO SIEKIAI AR TIKSLAI?

Viktoras Nakas: Šio politinio seminaro tikslai buvo duoti VLIKui ir jaunimui progą vienas kitą pažinti. VLIKas aiškiai norėjo, kad jaunimas grįžtų namo su geresne nuomone, negu turėjo tada, kai atvažiavo. O jaunimui niežtėjo VLIKui parodyti, kad jam taip pat rūpi Lietuvos išlaisvinimo klausimai. Jaunimas norėjo pasakyti, kad į VLIKą žiūri kaip į pasenusią instituciją, kad partijų struktūra nebeaktuali mūsų laikams. Jaunimui rūpėjo VLIKo žmonėms parodyti, kaip jaunimas galvoja, kuria kryptimi eina. Vis dėlto gal ir buvo per daug laiko gaišta toje konferencijoje, nagrinėjant VLIKo ir jaunimo santykius. Konferencijos tema turėjo būti "Politika ir Lietuva". Deja, nuo tos temos dažnai nukrypome.

Jaučiu, kad ši konferencija neįvykdė to, ko Pietų Amerikoje susirinkęs jaunimas norėjo, kad būtų įvykdyta tarp VLIKo ir Jaunimo sąjungos. Kongreso politinės veiklos komisijos nariai norėjo, kad VLIKas, PLB ir PLJS susirinktų kartu aptarti bendrus veiklos planus, pasidalinti darbais. Tačiau, kad tai būtų įmanoma, tų trijų organizacijų nariai turi būti susipažinę vienas su kitu. Jaunimas PLB gerai pažįsta iš ankstesnių kongresų. Niujorko seminaras davė VLIKui ir jaunimui progą susipažinti. Todėl aš manau, kad tas seminaras pavyko ir buvo naudingas. Tačiau laikas susipažinimui baigtas. Dabar ateina sunkios darbo dienos. Dabar reiklinga konferencija tarp PLB, PLJS ir VLIKo darbais pasiskirstyti.

Paulius Kuras: Nesusiderino VLIKo ir PLJS galvojimai apie politinio seminaro siekius ir tikslus. VLIKo vicepirmininkas Jurgis Valaitis sveikinamoje kalboje pareiškė: "Mūsų tikslas yra pasvarstyti, ką jaunesnioji karta, PLJS vadovaujama, visų padedama, galėtų dirbti Lietuvos išlaisvinimui. Mūsų tikslas yra pasiaiškinti jautrų bendra-

vimo su lietuviais Lietuvoje klausimą, išvengti žalos Lietuvos valstybingumui, kad iš šių santykių okupantas nesipelnytų, trumpai — pagilinti mūsų tautinį sąmoningumą".

PLJS politinės veiklos koordinatorius Viktoras Nakas savo kalboje iškėlė: "Šiandien atvažiavom pasiginčyti — tai yra atviraime forume pasidalinti mintimis ir mesti kritišką žvilgsnį į savo bendradarbių idėjas. Atvažiavome pasiginčyti: jaunimas su jaunimu ir jaunimas su VLIKo valdybos nariais bei pakviestaisiais paskaitininkais. Susirinkome pasiinformuoti, rasti gairių ateities politinei veiklai. Tikimės, kad šiaudien bus nemažai vyresnio amžiaus stebėtojų, kurie atidžiai klausysis, ką jaunimas turi pasakyti".

VLIKas norėjo apibūdinti jaunimui jo veiklą Lietuvos išlaisvinimo bylos klausimu. PLJS vadovai norėjo planuoti, demonstruoti, įsijungti į *Amnesty International* darbus ir apamai atlikti 1000 politinių uždavinių vieno savaitgalio metu. Reikia sutikti, kad siekiai ir planai nebuvo suderinti.

2. KOKIOS MINTYS TAVE DAUGIAUSIA PALIETĖ PASKAITOSE BEI DISKUSIJOSE?

Viktoras Nakas: Mane nutrenkė jaunimo vieningumas, kai buvo diskutuojama VLIKo struktūra ir Vilniaus universiteto kursai. Nebuvo nė vieno jaunuolio, kuris būtų pareiškęs, jog dabartinė partijų struktūra yra priimtina. Taip pat nebuvo nė vieno jaunuolio, kuris būtų pasisakęs prieš Vilniaus kursų lankymą. Jaunimas smarkiai puolė partinę struktūrą ir smarkiai gynė važiavimą į kursus.

Paulius Kuras: VLIKo vicepirmininko Jurgio Valaičio kalba "Išlaisvinimo uždaviniai, galimybės ir viltys" iškėlė daug gerų klausimų bei siūlymų PLJS, pvz.: paruošti leidinį apie Romą Kalantą, talkinti Romos radijo valandėlei tema "Jaunimas kalba jaunimui"... VLIKo vicepirmininkas taip pat apibūdino šios organizacijos uždavinius: ilgalaikius, einamuosius... Bet man kilo vienas klausimas: ar VLIKas suras pa-

kankamai jaunimo tiems darbams? Jų viltys remiasi jaunimu. Bet kiek jaunimo tiki, kad Lietuva bus laisva, pažįstant tarptautinę politiką ir žinant, kokią menką įtaką turi tarptautinėje scenoje tokios mažos tautelės, kaip lietuviai? Ar žmogus gali atiduoti didelę savo gyvenimo dalį laisvinimo darbui, jei tas darbas yra tik idealas? Tokių žmonių yra, bet nedaug.

3. AK TU MANAI, KAD PLJS TURĖTU KREIPTI DĖMESĮ Į POLITINĘ VEIKLĄ? KOKIE JOS TIKSLAI IR KAIP JUOS PASIEKTI?

Paulius Kuras: PLJS turi didelę pareigą išskelti Lietuvos bylą tarptautiniuose forumuose. Ji turėtų remti disidentų žygius ir juos skelbti visam pasauliui.

Viktoras Nakas: Šis suvažiavimas nėra trupučio nepaveikė mano nuomonės dėl jaunimo sąjungos įsijungimo į politinę veiklą. Esu ir visada buvau už jaunimo visišką įsijungimą į politinę veiklą. Vadų bei narių jaunimo politinėje veikloje mums dabar labiausiai trūksta. Politinė veikla turėtų būti tokia, kad jaunimas pasirinktų vieną iš gyvenamojo krašto politinių partijų ir įsijungtų į jos veiklą. Reikia stengtis išsirinkti savo kongresmanus ir parlamento atstovus. Jaunimas turėtų pasinaudoti tuo nepaprastai dideliu lietuvių profesionalų bei profesorų skaičiumi ir daryti įtaką į krašto spaudą, inteligentiją bei valdžią, kad atkreiptų dėmesį į Lietuvos bylą. Atskiros grupės, kaip skautai ir ateitininkai, yra mažai pasiekę politinės kovos laukuose ir nerodo jokio palinkimo būti politiškai efektingi. Jaunimo sąjunga gali sumeškerioti visokio plauko žmones, kurie rūpintųsi Lietuvos reikalais.

P.S. Šių asmenų pasisakymai yra asmeniški. Jie neatstovauja toms organizacijoms, kuriose jie užima vienokias ar kitokias pareigas.

Aišku, kad pirmą kartą suorganizuotas politinis seminaras susilaukė kritikos ar nepasitenkinimo tam tikrais organizaciniais ar techniniais klausimais. Jeigu kitą kartą panašus įvykis bus organizuojamas, jo tiks-

lai, siekiai bei nuotaikos bus visai skirtingi ir kitaip apgalvoti. Bet man atrodo, kad jaunimas pagaliau priėjo prie labai svarbių visuomenės darbų bei uždavinių, kurie ne tik šaukiasi jo pagalbos, bet turėtų užimti labai svarbią vietą jaunimo sąmoningumo ugdyme. Ta kultūra, kurią mes visomis savo jėgomis stengiamės išlaikyti, ta kalba, kuri iš kartos į kartą yra perduodama, tos tradicijos ir papročiai, kurie sudaro lietuvio charakterį bei asmenybę, neturės jokios reikšmės, jeigu mes leisime sovietų milžinui, pažeidžiant žmogaus teises, nubraukti lietuvių tautą nuo tarptautinės politikos žemėlapiu.

Pasaulio jaunimas, organizuodamas visokias demonstracijas ir konferencijas, rašydamas laiškus, nešiodamas plakatus, priešinosi Vietnamo karui, Afrikos kolonializmui, Pietų Amerikos vergijai ir t.t. Bet sustokim ir pagalvokim! Kuo Lietuvos vergija, lietuvių tautos žmogaus teisių pažeidimai ir į Sibirą trėmimai yra skirtingi nuo visų minėtų tarptautinių klausimų? Jei kovojame, tai kovokime su kiekviena blogybe ir neteisybe.

- Iš 169 arkivyskupijų ir vyskupijų suvažiavę į Čikagą apie 250 vyskupų gegužės 3-5 d. svarstė svarbiuosius IAV Bažnyčios reikalus.

- Ohio Valstybinis universitetas už radijo programą "Words", duodamą kas savaitę per WABC radijo stotį, paskyrė premiją kun. Petriui Madori, kaip geriausiai pasitarnavusiam visuomenei. Toje programoje kun. Madori, naudodamas populiarią muziką, perteikia humanitarines ir religines idėjas.

- Popiežiaus atstovas arkiv. Jean Jadot buvo prez. Carterio pakviestas trumpam pasikalbėjimui Baltuosiuose Rūmuose.

- Lotynų Amerikoje kiekvienam kunigui atitenka 6.668 tikintieji. Ispanijoje kiekvienam kunigui tenka 1.055 tikintieji, o Airijoje — 595.

- Apie 1000 Lenkijos kunigų ir vienuolių darbuojasi misijose.

Tinkami draugai mūsų vaikams

Danutė Bindokienė

Vanda Frankienė-Vaitkevičienė, *"Du draugai"*, premijuota apysaka jaunimui; JAV LB Švietimo tarybos leidinys; viršelis ir iliustracijos D. Stončiūtės-Kuolienės; spausdino "Draugo" spaustuvė, Chicago, Ill.; kaina nepažymėta.

Literatūriniai konkursai jau ne retenybė: kiekvienais metais paskelbiami keli įvairių žanrų kūriniai. Apie jų rezultatus daug rašoma, dar daugiau kalbama — ir teigiamai, ir neigiamai. Gal būt, patys vertingiausi yra Švietimo tarybos skelbtieji jaunimo skaitinių konkursai. Jie tikrai savo tikslą pasiekę — davę eilę knygų, turinčių pasiekimą jaunų skaitytojų tarpe.

Ne išimtis yra ir paskutiniojo Švietimo tarybos jaunimo skaitinių konkurso laimėtoja, V. Vaitkevičienės apysaka *"Du draugai"* (laimėjusi premiją 1975 m.). Ši apysaka taip pat parodė, kad Vanda Vaitkevičienė jau tvirtai išpilietinusi kaip vaikų-jaunimo literatūros autorė.

Galima sakyti, kad šia kūrybine kryptimi ji pasuko paskutiniojo dešimtmečio pradžioje su pasirodymu knygos *"Užburtos kanklės"*, 1971 m. (*"Laiškų lietuviams"* leidinys). Iki tol ji buvo pažįstama kaip vaidinimėlių autorė (*"Vaidinimai mažiems ir dideliems"*, 1955), pasakų kūrėja (*"Karalaitės Gintarės ilgesys"*, 1957 m., *"Šokoladinis kiškėlis"*, 1970) ir net mokyklinio vadovėlio autorė (*"Spindulėlis"*, Kr. Donelaičio mokyklų leidinys). Ji taip pat bendradarbiavo *"Moteryje"*, *"Laiškuose lietuviams"* ir kt., bet ankstyvesnėje kūryboje tarytum tebeieškojo savo tikrojo rašytojiško kelio, savo

žanro. Nėra abejonės, kad jį atrado jaunimo literatūroje.

Su *"Dviem draugais"* V. Vaitkevičienė rikiuojasi į išeivijos jaunimo literatūros kūrėjų eilės, nes apysakoje parodo šių dienų būdingą didmiesčio vaizdą su visomis problemomis, o tame fone sukuria eilinę lietuvišką šeimą, kuriai rūpi išlikti, apsisaugoti nuo neigiamų gatvės įtakų. Suaugęs skaitytojas gali pajusti stiprų autorės nusistatymą prieš miestietišką kasdienybę ir gana tvirtą didaktinį toną, bet vaikas ar paauglys į tai neatreips dėmesio, nes knygos įvykiai dėstosi tokiu tempu, yra įdomūs, ir nebus laiko svarstyti, ką galvoja autorė. Jaunam skaitytojui tik bus aišku, kad gėris nugali blogį, kad reikia stoti gėrio pusėje, nes ten yra ir pagrindiniai apysakos veikėjai.

Įdomu pastebėti, kad daugumos išeivijos jaunimo skaitinių puslapiuose pagrindiniai veikėjai yra berniukai, o mergaitės turi tik antrines vietas. Pvz.: G. Ivaškienės *"Baltojo stumbro"* herojus, Julijos Švabaitės Gabriukas, VI. Vijeikio Saigūnas, D. Bindokienės *"Mieste nesaugu"* ir *"Parkas anapus gatvės"* veikėjai, net vaikų mėgstamos R. Spalio knygos *"Gatvės berniuko nuotykių"* Jonas Pomidoras Vaitas ir t.t. Išimtis būtų tik Nijolės Jankutės Rita knygoje *"Nuo devynių iki pirmos"*.

V. Vaitkevičienės draugai yra Linas ir Vidas. Nežiūrint, kad jie neatskiriami draugai, autorės rišami eile rimtų, juokingų, net pavojingų nuotykių, berniukai labai skirtingi. Linas yra toks, kuriuo vertai didžiutęsi kiekviena mama: gerai mokosi, paklus-

nūs, neblogai sugyvena su broliu ir sesutėmis, pareigingas ir t.t. Vidas kitoks: bailus, tinginys, pavyduolis, neklaužada. Tačiau blogasis neturi gerajam neigiamos įtakos, nes jo neigiamybės daugiau paviršutinės: tikram reikalui ištikus, Vidu galima pasitikėti. Autorė kaip tik tvirtina ir įrodo, kad draugystė su Linu yra Vidui labai naudinga.

Be abiejų berniukų knygoje sutinkame ir šalutinių veikėjų, reikalingų veiksmo vystymuisi ir nuotykių išbaigimui. Vieni veikėjai ryškesni, kiti blankesni. Daugiausia išsiskiria Lino jaunesnioji sesutė Rita. Tai tokia tikra ir natūrali mergaitė, kad dažnai norisi ją sugriebti į glėbį ir pamyluoti, bet dar dažniau delną niežti jai kelis kartus per sėdimąją užploti. Rita — tikras namų diktatorius, nors mama ar tėtė ją retkarčiais perspėja, bet be didelio noro, nes autorė Ritai jaučia labai daug simpatijos. Kai iš namų dingsta Ritos mylimas katinas Murkis (kurį Linas išvežė į parką ir paklaidino už tropikinių žuvų išgaudymą iš tvenkinėlio), mergaitė tikrai visiems įkyri nuolatinėmis ašaromis, zirzimu, priekaištais. Tačiau jai atleisti lengva.

Antroji Lino sesuo Giedrė, aukštesniosios mokyklos mokinė, jau kiek blankesnė, nors autorė jai leidžia vaikytis kvailas madas, su drauge bėgioti paskui netinkamą, pavojingą berną, prisivalgyti sausainiukų su marijuana ir kitokių "įtartinų" nuotykių pergyventi.

Kai kurie šalutiniai veikėjai taip pat išsiskiria. Pvz. šuns Princo savininkas, paslaptینگasis senis, prižadėjęs vaikus nuvesti pas katiną, kurį jis pardavė veterinarijos studentui, o tas padarė iškamšą.

Daug veiksmo sukasi apie katiną. Linas jį nubaudžia, išnešdamas iš namų, nors žuvis iš tvenkinėlio buvo pavogęs pavyduolis Vidas. Vėliau daug laiko užtrunkama, daug nuotykių įvyksta, Murkio beieškant. Šiaip jau dienos slenka normaliai: vaikai lanko mokyklas, skautų sueigas, išnešioja laikraščius, žaidžia parke, važinėja dviračiais. Ta kasdienybė dažnai nesiskiria nuo tūkstančio kitų lietuviukų, gyvenančių Amerikos

didmiestyje, dienų. Bet tai ne yda, o kaip tik dorybė. Teko kalbėti su knygos skaitytojais, kurie su džiaugsmu teigia, kad ir jiems panašiai atsitikę. Autorės sukurti nuotyčiai yra ir jų pačių nuotyčiai, todėl dvigubai patrauklūs, nes atrodo tikri.

Žinoma, galima ieškoti neigiamybių, klaidų, stiliaus nesklandumų, ir jų rasime. Tik ar verta? Knyga skaitoma lengvai, išdalinta daugybe skyrelių su atskirais pavadinimais. Autorės pasakojimas kiek savitas, bet tai nėra blogybė. Nors didaktikos apstu, bet ją vargiai pastebės jaunas skaitytojas. Knyga jam ir parašyta.

Didžiausias disonansas knygoje yra D. Stončiūtės iliustracijos. Jos neatitinka turinio (atrodo, kad iliustratorė piešė, knygos neskaičiusi), jų per mažai, ir visai knygai nepakenktų, jei iliustracijų nebūtų. Vaikai turi stiprias vaizduotes, o tokios primityvios iliustracijos tik kliudys beskaitant. Ne visi mūsų dailininkai (ypač pradedantieji) jau tinka vaikams knygas iliustruoti.

Baigiant norisi pridurti, kad kiekviena lietuviška šeima šiuos "Du draugus" turėtų parūpinti savo vaikams. Tegul vasaros atostogų metu jie padraugauja su V. Vaitkevičienės apsakos veikėjais. Knygą vaikai skaitys ne dėl to, kad jiems būtina reikia lietuviškai skaityti, bet dėl to, kad įdomi.

Kodėl taip, o ne kitaip

Danutė Bindokienė

Mes esame tradicijų žmonės. Epitetą "tradicinis" vartojame kiekviena pasitaikiusia proga, nors kartais visai be reikalo. Jeigu kas drįsta truputį kitaip ką nors padaryti, pirma negu su darbu susipažįstame, iškyla priekaištas: "Taip anksčiau nebuvo daroma".

Šių (1976-1977) mokslo metų pradžioje Kr. Donelaičio aukštesnioji lituanistinė mokykla išleido lietuvių literatūros vadovėlius. Dėl įvairių priežasčių (apie kurias noriu

trumpai pakalbėti) vadovėlis skiriasi nuo anksčiau vartotųjų.

Pirmiausia į akis krinta skirtinga vadovėlio forma. Išleista viena beveik 600 psl. "Lietuvių literatūros skaitymų" knyga ir keturi konspektų sąsiuviniai. Knyga yra skiriama visoms keturioms aukštesniosios mokyklos klasėms; joje yra įvairių mūsų rašytojų kūrinių ar jų ištraukų, pradedant tautosaka, baigiant kuone pačiais jauniausiais mūsų literatūros kūrėjais.

Kiekvienas konspektų sąsiuvinys skirtas atskirai klasei. Pvz. V-je klasėje einamas tautosakos kursas ir kai kurie rašytojai, kūrę tautosakinėmis temomis. Tas kursas randamas I-je konspektų dalyje. Sąsiuvinio gale yra žodynėlis, pritaikytas tik tos klasės kurso skaitiniams. Kituose sąsiuvinuose žodynėliai pritaikyti taip pat klasės kurso skaitiniams. Taigi penktosios klasės mokiniai lietuvių literatūros pamokose vartoja "Lietuvių literatūros skaitymų" knygą ir I-ją konspektų dalį.

VI-os kl. kurse yra Lietuvos atgimimo - priešaušrio - poaušrio laikotarpis, žodžiu, kuone pati seniausioji mūsų literatūra. Tai labai sunkus kursas 13-14 metų vaikams, ir visuomet literatūros mokytojas su juo turėdavo nemažai vargo. Tuolaikiniai rašytojai-realistai daugiausia rašė apie Lietuvos kaimą (pvz. Žemaitė, J. Biliūnas, Lazdynų Pelėda ir kt.), kuris išeivijos didmiesčio lietuviui tikrai tolimesnis už tolimiausią planetą šioje Saulės sistemoje. Neretai pasitaiko, kad šio laikotarpio literatūra, tokia tolima ir neįdomi, dar labiau atbaido vaikus nuo lietuviškų knygų skaitymo.

Ieškant išeities, buvo nagrinėjimui klasėje parinkti tokie skaitiniai, kurie vaikams suprantamesni, įdomesni. Pvz. vysk. M. Valančiaus "Vaikų knygelės" apysakaitės, J. Biliūno "Joniukas", "Kliudžiau", "Laimės žiburys", L. Pelėdos "Motulė paviliojo", Š. Raganos "Irkos tragedija" ir pan. Daugumos šių kūrinių veikėjai yra vaikai — nelaimingi, skriaudžiami, apleisti, ir jiems užuojautą labai greitai pajunta net didžiausi klasės padaužos. Neatbaidžius mokinių pirmuoju rašytojo kūriniu, jau galima pakal-

bėti ir apie kitus, sunkesnius, sudėtingesnius. Tą pat galima pasakyti ir apie autorių biografijas. Ilgos, sudėtingos, kupinos datų ir mokyklų pavadinimų biografijos yra neapsakomai nuobodžios. Argi svarbu, kurioje pradinėje mokykloje kiek metų autorius išsėdėjo, kada jis kiaules ganė, kuriuose miestuose gyveno? Daug svarbiau, kas suformavo jo rašymo būdą, jo pasaulėžiūrą, kas tuo laikotarpiu dėjosi jo gyvenamoje aplinkoje-tėvynėje, kodėl jis rašė taip, o ne kitaip. Svarbu ir jo profesija (jau užaugusio), nes tai dažnai surišta su jo kūryba.

Kadangi VI-sios klasės kurse daugiau dėmesio kreipta į vaikus ir jaunuosius senijoje mūsų literatūroje, buvo logiška panagrinėti ir moderniąją vaikų-jaunimo literatūrą. Švietimo tarybos programoje ji buvo įtraukta į V-sios klasės kursą. Tačiau tos klasės kursas (tautosaka) yra ir taip suprantamas, įdomus, o šeštosios daug sausesnis, todėl, įtraukiant jaunimo literatūrą į šią klasę, mokiniams pasidarė daug įdomiau. Tuo labiau, kad apščiai turime jaunimo literatūros knygų (išleistų tos pačios Šviet. tarybos ir kitų leidyklų), turime gyvus rašytojus, kuriuos galime pasikviesti į pamokas. Paskutiniuosius dvejus metus vartojant šį kursą Kr. Donelaičio VI-je klasėje, gauta labai gražių rezultatų.

VII-jai klasei skiriama III-ji konspektų dalis, nepriklausomos Lietuvos rašytojai ir poetai. Čia daugiau vartojamas palyginimo metodas. Pvz. skyrelis "Lietuvos istorija ir tautosaka — rašytojų įkvėpimo šaltinis" nagrinėja autorius, kurie savo kūrybai temų ieškojo liaudies kūryboje, Lietuvos istorijoje; "Lietuvis inteligentas XX amžiaus pradžioje" žvelgia į A. Vienuolio, L. Pelėdos, Š. Raganos vaizduotus lietuvius inteligentus tame laikotarpyje: jų teigiamybės ("Viktutė"), neigiamybės ("Grįžo", "Klaida") ir tt. Šiame kurse yra ir Lietuvos kaimo realizmas, nes septintokai jau paaugesni, A. Vienuolio "Paskenduolė" ar Žemaitės "Martė" jiems jau daugiau prieinami.

Reikia pastebėti, kad kai kurie rašytojai yra nagrinėjami dviejose, trijose ar net visose keturiose klasėse. Didieji mūsų klasi-

kai, kaip Maironis, V. Krėvė, B. Sruoga, Žemaitė ir kt., neapribojami viena pamoka kurioje klasėje. Jų kūryba išskirstomą, atsižvelgiant į mokinių amžių ir pajėgumą ją suprasti. Žinoma, galima sakyti, kad mokytojo pareiga kurį nors rašytoją "išeiti", o mokinio darbas jį "iškalti". Tačiau tai ne meilės darbas. Labai norisi atrasti būdų, kad ta mūsų literatūra, tas gražusis rašytas lietuviškas žodis ir pagarba jo kūrėjui išliktų mokinio širdyje. Tuos pačius rašytojus nagrinėjant keliose klasėse tik iš kitos perspektyvos, jie geriau įsisąmoninami ir ilgiau išlieka mokinio atmintyje.

Vartojant šį literatūros mokymo metodą, teko atsisakyti kai kurių rašytojų, nors jie į programą buvo įtraukti. Juk turime tik 30 mokslo šeštadienių, taigi apie 120 valandų per 4 metus. Anksčiau, kai dar literatūros programa buvo nepakeista, tie patys rašytojai (užsibaigę maždaug su nepriklausomybės laikotarpiu) buvo išskirstyti į 4 metus. Pagal naują programą aštuntoje klasėje yra nagrinėjama modernioji proza ir poezija. Tuo būdu prisideda geras tuzinas naujų autorių, o ir buvusieji paliekami (tik sugrūdami į kitas 3 klases). Sudėjus autorių ir valandų skaičių, kiekvienam tegalima skirti tik apie vieną pamoką. Ar galima kalbėti apie tokius šakotų kūrybos žanrų ir talentų milžinus, kaip Mykolaitis-Putinas, V. Krėvė, B. Sruoga ir kt., tik vieną pamoką? O kada reikia supažindinti su jų romanais, poemomis, dramomis? Tai būtų ir nelogiška, ir nesąžininga. Norint to išvengti, teko atsisakyti kai kurių dalykų, ypač tokių, apie kuriuos kalbama istorijos ar net geografijos pamokose (pvz. Lietuvos statutas, spaudos draudimas, knygnešiai, pirmieji lietuviški laikraščiai, Vilniaus universitetas ir pan.). Kai kuriuos kitus autorius teko kiek pergrupuoti. Pvz. Kr. Donelaitį ir Antaną Baranuską perkeliame aštuntokams, kurie vis geriau juos supranta negu šeštoji klasė...

Išėivijos poetai, beletristai ir dramaturgai nagrinėjami IV-je konspektų dalyje (VIII klasėje). Šioje klasėje, jau nuo pat Kr. Donelaičio aukštesniosios mokyklos įsteigimo prieš 14 metų, visi mokiniai turi laikyti

baigiamuosius egzaminus iš visų 4 metų kurso. Šiam tikslui konspektuose pridodamas trumpas kurso kartojimas. Čia labai naudinga skaitymų knyga, nes mokiniui nereikia ieškoti V ar VI kl. literatūros vadovėlio, kad galėtų pasiskaityti reikiamo autoriaus kūrybos, viską jis turi savo knygoje.

Konspektai skiriami mokiniams, ne literatūros mokytojams. Išklauses klasėje mokytojo nagrinėjimo, supažindinimo su vienu ar kitu autoriumi, mokinys konspektuose randa to aiškinimo santraukas, kad lengviau galėtų atlikti užduotus darbus, pasiruošti rašomiesiems. Mokytojui konspektai yra tik gairės einamajai programai. Jis gali dalį rašytojų praleisti, bet gali suminėti ir kitus, konspektuose nepažymėtus. Pvz. aš pati paminėjau lietuvių humoristus A. Gustaitį ir Pulgį Andriųšį (iš dalies ir A. Baroną), nors jie programoje visai nepažymėti. Ruošiant šiuos vadovėlius ir turint visą lietuvių literatūros vaizdą prieš akis, pradėjo pirštis mintis, kad ta literatūra labai rimta, skaudi, liūdna. Gal būtų, ją suformavo, kaip ir lietuvių liaudies dainų pobūdį, skaudi ir varginga tautos istorija, tačiau lietuvis kūrėjas nesišvaisto tuščiais, linksmais žodžiais, nekuria lengvų situacijų ir retai kada juokiasi. Humoristai lietuvių literatūroje yra išimtys. Žinoma, kai kas teigia, kad jų galima būtų buvę ir daugiau rasti, bet čia tikslas buvo tik parodyti tas išimtis, pakalbėti apie rimtosios mūsų literatūros priežastis, o ne suminėti visus humoristus.

Kr. Donelaičio aukšt. mokyklos VIII-je klasėje praktikuojamas ir kitas būdas praturtinti literatūros žinias. Kiekvienas mokinys turi parašyti baigiamąjį darbą, supažindinti klasę su vienu, savo pasirinktu, autoriumi, kurio nėra ne tik IV-je konspektų dalyje, bet ir visoje skaitymų knygoje. Darbas atliekamas raštu ir žodžiu, pakalbant ne tik apie autoriaus gyvenimą, kūrybą, jos reikšmę, bet taip pat paskaitant tos kūrybos ištrauką, paaiškinant, kodėl tą autorių pasirinko, ir šaltinius, iš kurių imta medžiaga. Tuo būdu prisideda nemažas būrys rašytojų, kurie šiaip būtų kurse nepaminėti. Reikia pripažinti, kad aštuntokai šį darbą at-

lieka labai sąžiningai, nes jų pastangas vertina ne tik mokytojas, bet ir klasės draugai.

Labai naudingas ir tautosakos pakartojimas VIII-je Masėje (besiruošiant egzaminams), nes 15-18 metų jaunuolis jau visai kitaip žiūri į liaudies kūrybą negu 12-13 metų penktokas. Aštuntokams užduodama tautosaką rinkti iš senelių, senesnių kaimynų, vyresnio amžiaus pažįstamų. Ypač daug pasisekimo turi liaudies dainos, senos mįslių ir t.t.

Taigi šio literatūros vadovėlio formą ir medžiagos apipavidalinimą nulėmė Kr. Donelaičio aukšt. mokykloje praktikuojamas mokymo būdas, o taip pat finansinė padėtis, nes, leidžiant rašomąją mašinėlę paruoštus konspektus ir tik vieną spaustuvėje surinktą knygą, buvo apsieita su daug kuklesnėmis lėšomis.

REDAKCIJOS PASTABA

Šiame rašinyje minėti Danutės Bindokienės vadovėliai yra sukėlę tam tikrų kontroversijų tarp lituanistinių mokyklų mokytojų. Vieni teigia, kad jie yra priimtini visoms lituanistinėms mokykloms, kiti sako, kad jie netinkami, nes griežtai nesilaikoma Šviet. tarybos nustatytos programos, savaip interpretuojami kai kurie rašytojai, pasitaiko rašybos bei skyrybos klaidų ir pan. Autorė čia atsako, dėl ko ji, rašydama šiuos vadovėlius, pasielgusi taip, o ne kitaip. Metę į juos žvilgsnį, pastebėjome vieną kitą skyrybos klaidą, vieną kitą nevertotiną žodį bei posakį. Nors autorė lietuvių bendrinę kalbą moka gana gerai, bet vis tiek būtų buvę geriau, jei kam nors būtų davusi rankraščius peržiūrėti. Teko nugirsti, kad toks noras yra buvęs, bet nebuvo laiko, nes K. Donelaičio mokykla tų vadovėlių jau laukė laukė. Tačiau galima pagalvoti ir taip: mūsų moksleivių lietuvių kalbos mokėjimas yra toks silpnas, kad vienas kitas praleistas ar ne toje vietoje padėtas kablelis jų kalbai neturės jokios reikšmės ir nepadarys blogos įtakos. Mūsų lituanistinės mokyklos teisingai yra vadinamos vargo mokyklomis, tad ir jų vartojamuose vado-

vėliuose gal nereikia būtinai laukti visiško tobulo. Ne paskutinį žodį čia gali tarti ir mūsų labai kuklūs finansiniai ištekliai. Jei gu šalia netaip tobulo vadovėlio turime kitą, tobulesnį, tai jį vartokime, bet jeigu reikėtų ruošti ir leisti visai naują, tai tam tikslui eikvoti laiką ir pinigus būtų per daug didelė prabanga.

- Lenkijos ribose esančios Vilniaus arkivyskupijos dalies bažnyčiose buvo skaitomas apaštalinio administratoriaus vyskupo Kiesel laiškas apie arkiv. J. Matulaitį ir jo veiklą Vilniaus vyskupijoje, nurodant į jo pastangas sukurti naujus pagrindus religiniam gyvenimui Lietuvoje.

- Indonezijoje 1976 m. buvo išventinti 53 nauji katalikai kunigai. Ten veikia 7 seminarijos, kuriose į kunigus ruošiasi 628 auklėtiniai.

- Vatikano mokslo akademija turi 70 narių, įvairių tikybų garsių mokslininkų iš 30 įvairių kraštų. Rudenį bus tos akademijos suvažiavimas, kuriame bus svarstomi medicinos laimėjimai kovoje prieš vėžį.

- Anglijoje ir Valijoje yra 4 mil. 182 tūkst. katalikų, kuriuos aptarnauja 7.294 kunigai. Pereitais metais ten į katalikybę atsivertė 5.225 suaugusieji. Seminarijose mokosi 520 teologijos studentų. 1976 m. išventinta į kunigus 75.

- Maskvoje birželio 6-10 d. šaukiama tarptautinė religijų konferencija, kurion bus sukviesta 500 atstovų: krikščionių, budistų, žydų, musulmonų, šintoistų, siekiant, kad ten būtų priimtos rezoliucijos dėl pastovios taikos ir nusiginklavimo. Maskva kasdieniniame gyvenime visokiais būdais tikybą slopina ir persekioja, bet propagandos tikslais mėgsta jų atstovus panaudoti. Didžiausia taikos garantija būtų, jei pati Maskva nustotų organizavusi subversyvinę veiklą ir pritartų Amerikos siūlymams sustabdyti ginklavimąsi.

- North Dakotos senatas priėmė rezoliuciją, kuria skatinama priimti konstitucijos pataisą, draudžiančią negimusių kūdikių žudymą.

Paruošė DANUTĖ ir GEDIMINAS VAKARIAI

PAUKŠČIŲ ČIULBĖJIMAS LIETUVOS GAMTOJE

Gegužės mėnuo — Lietuvoje linksmasis paukščių mėnuo. Rytą auštant, vakare žaroms viršum eglyno degant, visi raibieji miško, pievų ir balų sparnuočiai dainuoja, groja — kas kaip moka. Įsiklausius, gali išgirsti ir smuką griežiant, ir būgną trinkint, ir beržo tošelę švilpiančią.

Skardžiu, sidabrinu balsu čiulba kikičiai, strazdai giesmininkai, lakštingalos. Krikštolo varpeliu žydrynėje tilindžiuoja vieversėlis. Trankų būgną muša margašvarčiai geniai, viksvų baloje trimituoja šilkasparnės gervės. Fleita švilpia volungės ir mažieji baltabruviai strazdai. Ežero slapukas — didysis baublys — įkiša ilgą snapą į vandenį ir papučia, kad net nendrynai susiūbuoja, o balsas nueina per visą ežerą, lyg stiprus jautis būtų subaubęs. Perkūno oželis pakyla į padebesius ir iš ten, išskleidęs uodegą, pasileidžia žemyn galva. Uodegoje gaudžia vėjas, ir atrodo, kad raiste pasiklydęs avinukas bliauna.

Lietuvis ūkininkas tikėjo, kad paukščių giesmės jo gyvenime turi lemtingos reikšmės. Paukščiai ne tik groja, dainuoja, švilpia, klega, čiulba, bet jie ir linksmus kupletus deklamuoja, gero oro, sėkmės darbuose ir pilnų aruodų linki.

Pirmoji į Lietuvą, labai anksti pavasarį, sugrįžta vikruolė kielė. Sako — kelionėje pasinaudoja gandro paslauga — atsitūpia ant jo nugaros, ir šis ją parneša į tėviškę. Laimingai sugrįžusi, iš džiaugsmo gieda: "Paspyriau ledą — nuėjo po putą". Jei dar ilgai ežerai neišsivaduoja iš ledo, ji nenu-

rimsta: "Aš pati kaip kupeta. Mano kojos kaip piestos. Sumušiu ledą kaip nieką".

Vieversys artoją ragina: "Čivyrų, čivyrų, pavasaris! Jurai, mesk skrandą į pašalį!" Jeigu vyturys pirmą kartą suvirvena su saule, artojas tikėdavo, kad sodai gražiai žydės, bitės gausiai spiesis, pievose prižels sodrios žolės.

Varna, nutūpusi ant tvoros, sušukdavo: "Kvarkt, kvarki Imkit žagres art, art, art!"

Pempė — džiaugsmo paukštis. Ar dar-gana, ar saulėta, ji visuomet linksmą. Ji burnoti pradeda tik tada, kai užpyksta ant katino ar žmogaus, neduodančio jai ramybės.

Iš visų paukščių lietuvis labiausiai mėgstą klausytis gegutės žydinčiam ievų krūme, kada ji užkukuodavo: "Kukū! Pagalvėlis pūkų! Kukū, kukū! Duos gegutė taukų: pasitėpęs ratus, važinėsi metus".

Strazdui giesmininkui savame krašte geriausia ir mieliausia. Vos saulei beržyne sušvitus, jis ant visos girios ir iš viso vieko švilpia, džiaugdamsis, kaip jam gera sugrįžus į gimtinę.

Antanas Baranauskas, "Anykščių Šilėlyje" apdainuodamas gamtos grožį, įpynė ir auksasparnės volungės pamėgdžiojimus: "Skamba tik skamba miškas: čia volungė Ievą trotina — Ieva, Ieva, neganyk po pievą". Volungė kartais vadinama ir grybų paukste. Po šilto lietaus ji ragina: "Grybų rauti, grybų rauti, į kašelę krauti!"

Pavasaris — pats gražiausias metų laikas Lietuvoje, ir žmonės norėtų, kad jis amžinai sukinėtųsi po purienų pievą, po vieversio kalną, po lydekų ežerą. Gaila, jis

labai trumpas: gegutė iškukuoja sodų žydėjimą, lakštutė išlakštuoja pievų žolę — ir čia pat vasara.

POEZIJOS DIENOS

Lietuvos respublikos poetų susitikimai Maskvoje su darbo žmonėmis — pradeda lietuvių poezijos dienas Maskvoje. "Tiesoje" rašoma, kad skaitydami Donelaičio "Metus", mes su juo praeiname poezijos keliais per šimtmečių įvykius. Kiekviena eilute mes pajuntame tų laikų aplinką, pilną dainų, legendų, sukurtų paprastų žmonių, kurie gyveno ir kovojo už geresnį rytojį. Nuo vysk. A. Baranausko iki Juliaus Janonio mes skaitome poeziją, siekiančią giliausias tautos gyvenimo gelmes. Salomėjos Nėries eilėraščiai verčia mus atsigręžti atgal ir pajusti meilę gimtajai žemei.

Po karo atėjo nauji laikai. Pasidarė kitokios eilės. Eduardo Mieželaičio poezija peržengė Lietuvą ir nuo Nemuno krantų nuaidėjo per neišmatuojamai plačią žemę. Ji nuėjo pažinti, kas dar nepažinta, surasti, kas dar nesurasta. Justino Marcinkevičiaus poezija teigia gyvenimą ir piktos valios žmonių bejėgiškumą.

"Lietuvių poezijos pavasaris turi prisipildyti naujomis dainomis" — taip baigiamos "Tiesoje" kelios pabiros mintys.

VILNIUJE NAUJAM KINO TEATRUI PARINKTAS NELIETUVIŠKAS VARDAS — "MASKVA"

Balandžio mėn. Vilniuje su dviem salėm atidarytas septynioliktasis kino teatras. Teatras gali sutalpinti aštuonis šimtus žiūrovų. Jį konstruktavo architektas G. Baravykas. Vilniuje judomųjų paveikslų kasdien žiūri apytikriai 20 tūkstančių žmonių. Komunistų partija judomųjų paveikslų menui pridoda didelę reikšmę, nes čia lengviausia darbo žmonėms skleisti melą ir parodyti nebūtus dalykus.

ŠIAULIŲ DRAMOS TEATRAS

Šiaulių dramos teatras, įsikūręs 1931 m. su 14 iš Kauno atvykusių vaidintojų, šią dieną yra nusipelnęs žiūrovų simpatijas ir meilę. Jam vadovauja Aurelija Ragauskaitė. Šio teatro geriausiais pastatymais net

visoje respublikoje laikoma Salomėjos Nėries poezijos vakaras "Kaip žydėjimas vyšnios" ir Balio Sruogos "Pajūrio kurortas".

NETOLI VARĖNOS, VARČIOS MIŠKE, APGYVENDINTI ELNIAI

Praėjusių metų pabaigoje iš Klaipėdos rajono į Varčios mišką buvo atvežta dešimt elnių: du patinai ir aštuonios patelės. Turima vilties, kad jie čia pradės daugintis, praturtindami Varčią žvėrių įvairumu.

KAPSUKĖ VEIKIA PARTINIŲ SEKRETORIŲ MOKYKLOS SKYRIUS

Šioje mokykloje politinius žinias gilina 110 partinių organizacijų sekretoriai. Čia dėstoma, kaip išmokyti organizatoriaus meno; kaip komunistai turi nugalėti sunkumus; apie socializmo pergalę ir apie komunistinės visuomenės sukūrimą. Paskaitas skaito Vilniaus aukštosios partinės mokyklos, o taip pat ir kitų aukštųjų mokyklų dėstytojai.

SPAUSDINAMA "VILNIAUS UNIVERSITETO ISTORIJA"

Pirmoji knyga jau išspausdinta. Ji apima 1579-1803 m. Redakcinės kolegijos pirmininkas yra šio universiteto rektorius J. Kubilius. Antroji knyga apims beveik pusantro amžiaus laikotarpį 1803-1940 m. Paskutinioji knyga bus skirta universiteto istorijai tarybinės santvarkos metais.

Kaip žinome, Vilniaus universitetas seniausia Lietuvoje aukštoji mokykla, 400 m. senumo.

Vilniaus lietuvių tautos kultūrinio gyvenimo centras. Gediminas, įkūręs miestą, pakvietė daug svetimšalių amatininkų, kurių tarpe buvo ir menininkų. Jie gyveno ir kūrė įamžindami savo talentą architektūroje, skulptūroje, paveiksluose, knygose ir kt. meno kūriniuose. Per ilgus amžius susikūrė savitas miesto veidas ir papročiai. Muziejuose užtikami kelių šimtmečių kultūros paminklai. Nuo seniai Vilniuje gyveno ir kūrė daugelis menininkų. Jų skaičius padidėjo, perkėlus sostinę iš Kauno į Vilnių. Šiandien Vilniuje yra 5 teatrai, 26 judomųjų paveikslų teatrai, 6 muziejai, Valstybinė

filharmonija, 82 didelės bibliotekos, 39 visuomeninės draugijos. Kultūriniais renginiams Vingio parke yra 15 tūkstančių vietų, taip pat yra keturių su puse tūkstančio vietų sporto rūmai. Mieste daug gyvena poetų ir menininkų. Dirba 290 architektų (iš 460 Architektų sąjungos narių), 411 dailininkų (iš 600), 135 rašytojai (iš 167), 75 kompozitoriai ir muzikologai (iš 84).

A. VIENUOLIO - ŽUKAUSKO GIMTINĖ

Ažuožerių km., Anykščių raj., kuriame gimė ir augo rašytojas, šiandien nėra išlikę nė vieno jo gimtosios sodybos trobesio. Aikštelė, ant kurios stovėjo gyvenamasis namas, saugoma valstybės kaip kultūros istorijos paminklas.

LIETUVOS ŽVĖRYS IR ŽVĖRELIAI. KUO GARSI VILKIJA?

Kasinėjant rasta akmens amžiaus gyvenvietės liekanų. Nemuno krante yra keletas senkapių. Istoriniuose šaltiniuose minima Vilkijos pilis. 16 a. miestas turėjo Magdeburgo teises. 1863 m. ties Vilkija, Karalgiurio miške, A. Mackevičiaus vadovaujamas sukilėlių būrys susirėmė su caro kariuomene.

1951 m. Vilkijoje įsteigtas žvėrininkystės ūkis, kuris šiandien labiausiai ir garsina šį miestą. Šiame ūkyje auginamos lapės ir audinės. Šių žvėrelių kailiai panaudojami rūbų siuvyklose. Praėjusiais metais ūkyje buvo 760 lapių ir 8831 jauniklis, taip pat 6500 audinių. Lapės užauga per šešis mėnesius. Prisijaukinti, kad ir narve laikomą lapę, neįmanoma.

Audinės — tai mažas žvitrus žvėrelis. Šilutės, Ignalinos, Zarasų rajonuose jos gyvena laisvos. Jos yra piktos ir dantimis labai lengvai perkanda medžio šaką. Kailis įvairių spalvų bei atspalvių. Vilkijoje auginamos tik juodosios.

Šiandien dar Lietuvos miškuose yra laisvų žvėrių ir žvėrelių, kurių medžiotojai neištengia išnaikinti. Lietuvos žemėje daug apsigyveno ondatrų, kurios statosi namus, kaip bebrai. Ypatingai jų daug užtinkama prie Žuvinto. Turi švelnų ir šiltą kailiuką. Iš pramoninių medžiojamų žvėrelių, po kiš-

kių ir stirnų, eina ondatros. Savo trobelėms jos panaudoja jau paukščių pradėtus sukti lizdus. Ondatrų tėvynė — Šiaurės Amerika. Lietuvoje buvo įkurdintos 1954 m. Šiandien jų tiek daug priviso, kad darosi sunki kova.

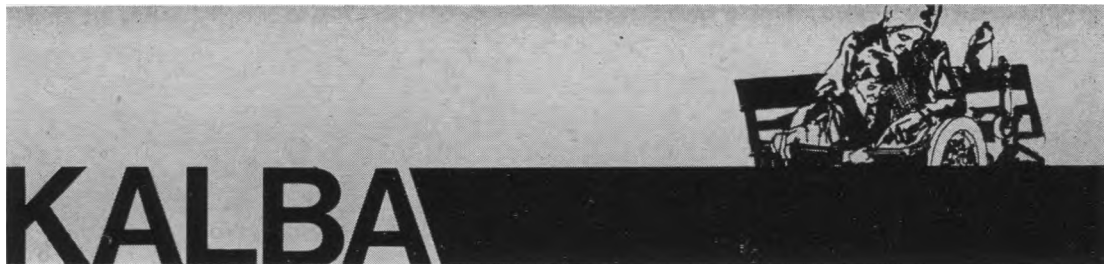
Lietuvos respublikoje dar labai dažnai užtinkami seni jos gyventojai vilkai. Kur jie apsigyvena — kitiems vietos nebėra. Vilkų mėgstamiausi yra kiškiai, stirnos, šernų jaunikliai ir smulkūs graužikai. Vilkas auką suuodžia per kilometrą, o taip pat turi ir gerą klausą. Naktį vilkai tūno miško tankmėse. Medžioja naktį. Per naktį lengvai sukaria iki 200 kilometrų. Vilkų vestuvės per pačius šalčius. Prieš keletą metų įsisukusi vilkų šeima Alytaus rajono "Saulės" kolūkyje išpiovė apie dvidešimt avių.

Praeitą vasarą Lietuvoje dar buvo apie 55 tūkstančius stirnų, 18 tūkstančių šernų, 9 tūkstančiai briedžių ir tik 180 vilkų.

- Vysk. Jan Korec, Čekoslovakijos komunistų persekiojamas, dirba paprastu darbininku įmonėje. Jis buvo slaptai konsekruotas 1951 m. Vėliau komunistai jį 8 m. kalino vienutėje. Dubceko laikais buvo jam grąžintos teisės, bet dabar vėl kliudomas darbas. Pernai slaptoji policija jį tardė net tris mėnesius. Jis labai gerbiamas vietinių mokslo ir meno žmonių. Net apie 500 Čekoslovakijos kunigų negali eiti savo pareigų.

- Prof. Edward A. Wynne, Illinois universiteto sociologas, pareiškė, kad katalikų Bažnyčia, ypač jos parapišės mokyklos, gali suvaidinti reikšmingiausią vaidmenį, atstatant Amerikos socialinę tvarką. "Bažnyčia, — kalbėjo jis, — turi stengtis palaikyti tuos pagrindinius principus, kuriais anksčiau buvo tvarkomi santykiai šeimoje". Jis pažymėjo, kad linkimas į narkotikus, alkoholizmas, venerinės ligos, nelegalūs gimimai turi ryšį su šeimų nepastovumu ir palaidumu.

- JAV katalikų pradžios ir aukštesnės mokyklose šiais mokslo metais mokosi 3.364.000 auklėtinių. Visų kitų tikybų privačias mokyklas JAV-se lanko 1.185.000 auklėtinių.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas—PROF. PETRAS JONIKAS

LYGINAMIEJI FRAZEOLIZMAI

(Tęsinys)

2.

kaip aitvaras: Ko taip lakstai kaip aitvaras?

kaip avis į uodegą įkirpta: Bėginėja kaip avis į uodegą įkirpta.

kaip drigantas: Ko lakstai kaip drigantas?

kaip drignių apsiėdęs: Laksto kaip drignių apsiėdęs.

kaip durnaropės užėdęs: Laksto kaip durnaropės užėdęs.

kaip ėriukai pavasarį, laisvėn išleisti: Tie vaikai bėgioja kaip ėriukai pavasarį, laisvėn išleisti.

kaip be galvos: Laksto kaip be galvos.

kaip galvos netekęs: Žmonės lakstė kaip galvos netekę.

kaip įgeltas: Ji blaškėsi po kambarį kaip įgelta.

kaip katė su pūsle: Ko čia lakstai kaip katė su pūsle?

kaip treigys kumeliukas: Bėginėja kaip treigys kumeliukas.

kaip noragą prarijęs: Ko gi taip bėgioji kaip noragą prarijęs?

kaip prūsas po pietų: Ko lakstai kaip prūsas po pietų?

lyg patrakęs: Laksto lyg patrakęs.

kaip šaudyklė po stakles: Visą dieną lakstai kaip šaudyklė po stakles.

kaip šuo, stimburį užrietęs: Anas kiaurą dieną laksto kaip šuo, stimburį užrietęs.

kaip šuva, liežuvį iškišęs: Bėginėja kaip šuva, liežuvį iškišęs.

kaip velnio apsėstas: Laksto kaip velnio apsėstas.

kaip veršis po žiemos: Bėgioja kaip veršis po žiemos.

3.

lyg ant adatų pasodintas: Tamsta taip nerėk lyg ant adatų pasodintas.

kaip asilas prie saito: Bliauna kaip asilas prie saito.

kaip į Šiluvos atlaidus eidami: Šaukia, gieda, kaip į Šiluvos atlaidus eidami.

kaip avis, į uodegą įkirpta: Bliauna kaip avis, į uodegą įkirpta.

kaip galą daromas: Rėkia kaip galą daromas (J.Jabl.).

kaip iš galvos (proto) išėjęs: Ji šaukdamas išbėgo kaip iš galvos išėjusi.

kaip girinis: Ko čia rėkauji kaip girinis?

kaip galviją neraliuotas: Nešūkau kaip galviją neraliuotas.

kaip kačiukas prieš lašinius: Cypia kaip kačiukas prieš lašinius.

kaip kailį lupamas: Rėkė iš visos jėgos kaip kailį lupamas.

kaip kariamasis: Spiegia ne savo balsu kaip kariamasis.

kaip karti vedamas: Trupučiuką susimušė, tai paleido gerklę kaip karti vedamas.

kaip kiaulė skerdžiama: Žviegia kaip kiaulė skerdžiama.

kaip kiaulė, tvoron įkliuvusi: Spiegia kaip kiaulė, tvoron įkliuvusi.

kaip kurčias: Ko taip rėkauji kaip kurčias?

kaip už liežuvio pakartas: Nerėkau kaip už liežuvio pakartas.

kaip motinai mirus: Šaukia kaip motinai mirus.

kaip mušamas: Bliauna kaip mušamas.

kaip per bobų muštynes: Nerėkau kaip per bobų muštynes.

kaip ožys kopūstuose: Bliuni kaip ožys kopūstuose.

kaip ožys, į turgų vežamas: Bliuna kaip ožys, į turgų vežamas.

kaip ožka, vilko nešama: Bliuna kaip ožka, vilko nešama.

kaip pelė katės naguose: Cypia kaip pelė katės naguose.

kaip pelė spąstuose: Cypia kaip pelė spąstuose.

kaip rišamas: Rėkia kaip rišamas.

kaip velnio apsėstas: Spardosi, šaukia kaip velnio apsėstas.

kaip smaigiamas: Ko čia bliuni kaip smaigiamas?

kaip šarkos ant vanago: Krykščia kaip šarkos ant vanago.

kaip šunytis, blusų apsėstas: Cypia kaip šunytis, blusų apsėstas.

kaip šuo po langais: Ko čia skalini kaip šuo po langais?

kaip šuo prieš mėnulį: Ko čia staugi kaip šuo prieš mėnulį? Kaukia kaip šuo, į mėnulį žiūrėdamas.

kaip teliukas: Ko bliuni kaip teliukas?

kaip varlė po ratu: Pypia kaip varlė po ratu.

kaip varlė, vištos kapojama: Cypia kaip varlė, vištos kapojama.

kaip varna: Ko kvarki kaip varna?

kaip veršis junkomas: Prabliuvo kaip veršis junkomas.

kaip vilkas, uodegą išalęs: Staugia kaip vilkas, uodegą išalęs.

kaip višta prieš dvasną: Ir pragydo kaip višta prieš dvasną.

kaip višta, kiaušinių padėjusi: Nekudakink kaip višta, kiaušinių padėjusi.

kaip žiovanasris: Tas mūsų vaikas tai rėkia ir rėkia naktimis kaip žiovanasris. Nerėkauk kaip žiovanasris — vaiką prikelsi.

4.

kaip akmuo: Jis tylėjo kaip akmuo.

kaip avis kerpama: Aš tylėjau kaip avis kerpama.

kaip be liežuvio: Jis tylėjo kaip be liežuvio.

kaip be žado: Ko tyli kaip be žado?

kaip nudiegtas: Vaikas tylėjo kaip nudiegtas.

kaip grabas: Ji gali tylėti kaip grabas.

kaip grikis prie kelio: Tyli kaip grikis prie kelio.

kaip katė, pieną išlakusi: Tyli kaip katė, pieną išlakusi.

kaip kelmas: Ko tyli kaip kelmas?

kaip kiaulė kasoma: Kai nereikėjo, tai buvo labai šnekus, o dabar tyli kaip kiaulė kasoma.

kaip liežuvį prarijęs: Ko tyli kaip liežuvį prarijęs?

kaip mėmė: Tik burbtels kokį žodelį ir vėl tyli kaip mėmė.

kaip ožys, į vandenį žiūrėdamas: Tyli kaip ožys, į vandenį žiūrėdamas.

kaip pamatinė po akmeniu: Ko taip tyli kaip pamatinė po akmeniu?

kaip pelė po šluota: Nors labai norėjau prabilti, bet tylėjau kaip pelė po šluota.

kaip užsisiuvęs: Ko tyli kaip užsisiuvęs?

kaip kaulu užspringęs: Tyli kaip kaulu užspringęs.

kaip stabo ištiktas: Jis visą laiką tylėjo kaip stabo ištiktas.

kaip šuo, muilą prarijęs: Ko tyli kaip šuo, muilą prarijęs?

kaip vandens į burną prisisėmęs: Visi tylėjo kaip vandens į burną prisisėmęs.

kaip žado netekęs: Jis tyli kaip žado netekęs.

kaip žemė: Nieko nesakiau — tylėjau kaip žemė.

kaip žuvis vandeny: Ji nė žodžio nepratarė — tylėjo kaip žuvis vandeny.

• Saigono, Vietname, arkivyskupas padėjėjas Nguyen Van Thuan mirė Nha Tango ligoninėje. Jį buvo komunistai areštavę, kai tik užėmė Saigoną. Kalėjime, negaudamas reikiamo maisto ir gydymo, jis susirgo beri-beri liga, atsirandančia dėl būtinų vitaminų stokos. Studijas buvo išėjęs Romoje, mokslo laipsnį gavęs Australijoje. Mirė teturėdamas 50 m. Buvo jauniausias Vietnamo vyskupas.

Algirdo Grigaičio nuotr.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Dr. K. Korby, Valparaiso universitete dėstęs liuteronų teologas, kelia balsą, kad liuteronų parapijose būtų grąžinta privati išpažintis.

- Lietuvių žurnalistų sąjungos vertinimo komisija šiemet žurnalistikos premiją paskyrė kun. J. Vaišniui, "Laiškų lietuviams" redaktoriui už nuopelnus žurnalistikoje ir už sėkmingą vadovavimą Liet. žurn. sąjungai. Už religinį veiklą premija teko prof. dr. A. Maceinai, parašiusiam "Religijos filosofiją". Abidvi premijos po 1000 dol. Jų mecenatas — kun. J. Prunskis.

- Kardinolas Emile Biayenda, Brazanvilės arkivyskupas, buvo kovo mėn. pagrobtas ir nužudytas Kongo valstybėje. Teturėjo 50 m. amžiaus, afrikietis, bet studijas buvo išėjęs Prancūzijoje. Buvo Kongo katalikų vyskupų konferencijos prezidentas. Kur tik įsisuka komunistai, kaip dabar yra Afrikoje, ten vyksta žudynės.

- Papuasų Naujoji Gvinėja užmezgė diplomatinis santykius su Vatikanu. Ji turi 2,7 mil. gyventojų, kurių 26% katalikai. Tai jau 33-čia valstybė, popiežiaus Pauliaus VI viešpatavimo metu užmezgusi su Vatikanu diplomatinis santykius.

- Ugandoje vėl leista spausdinti vienintelį Afrikos katalikų dienraštį "Munno", kurį prez. Amino vyriausybė rugpiūčio mėnesį buvo uždariusi. Laikraščio redaktorius Jonas Serwaniko paleistas iš arešto namų. Laikraštis buvo įsteigtas 1961 m. Jau 1966 m. jo kasdienis tiražas buvo 10.000.

- Michael Mansfield, buvęs senato daugumos vadas, išrinktas labiausiai pasižymėjusiu žmogumi, kuriam Notre Dame universitetas šiemet paskyrė Laetare medalį.

- Hans Kueng, tarptautinio garso teologas, kurio paskutinė knyga buvo sukėlusi kai kurių abejonių, parašė Vokietijos vyskupams laišką, kuriame pabrėžia, kad jis niekada nėra reiškęs abejonių nei apie Kristų, kaip Dievo Sūnų, nei dėl Švč. Trejybės. Jis nelaikąs savęs neklaidingu ir nekelias abejonių dėl Bažnyčios autoriteto.

Jis pareiškė, kad papildydamas savo knygą "Apie buvimą krikščioniu", aukščiau minėtus paaiškinimus idės į priedą, kuris bus išleistas pavadinimu "Ar yra Dievas".

- Atrastas etiopiškas Senojo Testamento rankraštis apie 800 m. senumo. Jį atrado dr. W. Macomber, Šv. Jono universitete kataloguodamas gautų iš Etiopijos dokumentų mikrofilmus. Tas radinys padės Šv. Rašto studijoms.

- Pranciškonų tretininkų penkmetinis kongresas šaukiamas rugpiūčio 4-5 d. Šv. Jono abatijoje, Collegeville, Minn.

- Nauja Marijos Dievo Apvaizdos brolių vienuolija įsisteigė Ponce, P. R. Tikslas — padėti kunigams sielovados darbe.

- Biloxi, Miss., vyskupijai paskirtas negras vyskupas Joseph L. Howze, 53 m. Tai pirmas negras vyskupijos valdytojas, paskirtas šiame šimtetyje JAV-se. Pats pirmasis negras vyskupas ordinaras buvo paskirtas 1875 m. Portlando, Me., vyskupijai, bet jo tėvas buvo airis, o motina negrė.

- Stiprėja kova prieš pornografiją Kana-doje, kur tuo klausimu paskelbė atsisaukimą Toronto arkiv. Ph. F. Pocock, anglikonų vysk. L. Garnworthy, o United Church įsteigė specialų komitetą tam klausimui tirti. Prie šio sąjūdžio dedasi ir graikų ortodoksų bažnyčia, baptistai, Išganymo armija ir organizacija "Piliečiai už dorą".

- Kolumbijos vyskupų konferencija pasmerkė radikaliuosius katalikus, siekiančius jungti krikščionybę su marksizmu.

- Stačiatikių kun. Vasyl Romajuk Aukščiausiam Sovietų prezidiumui Maskvoje pranešė, kad jis atsisako pilietybės tokios valstybės, kurioje per paskutinius dešimtmečius įvykdyta tiek daug veiksmų prieš teisingumą, taiką ir žmoniškumą.

- Teisė gyventi — sąjūdis prieš abortus — šaukia savo suvažiavimą Čikagoje, Conrad Hilton viešbuty, birželio 16-19 d. Ta proga Čikagos stadiono patalpose bus speciali programa, kur dalyvaus vadinamoji dainuojančių kaubojų pora — Roy Rogers ir jo žmona Dale Evans.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Kazys Almenas. SAUJA SKATIKŲ. Premijuotas romanas. Išleido Liet. Knygos klubas 1977 m. Aplankas dail. V. O. Virkau. 249 psl., kaina 5 dol.

Bronys Raila. BASTŪNO MAIŠTAS. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidimo fondas 1977 m. Aplankas ir titulinis puslapis Algirdo Kurausko. Kieti viršeliai, 499 psl., kaina 10 dol.

O. V. Milašius. MIGUEL MANARA. Šešių paveikslų misterija. Vertė Antanas Vaičiulaitis. Išleido Liet. Knygos klubas 1977 m. Grafika ir iliustracijos V. O. Virkau. 94 psl., kaina 4 dol.

Antanas Vaičiulaitis. VAKARAS SARGO NAMELY. Išleido Jonas Karvelis 1976 m. Iliustravo Ada Sutkuvienė. 166 psl., kaina nepažymėta.

Brunonas Bušackis. RADVILA JUODASIS, patriotas ir protestantas. Biografija. Devenių Kultūrinio fondo leidinys 1977 m. Viršelis Vytauto Igno. 263 psl., kaina nepažymėta.

TAU, VADOVE. Perspausdinta ir Lietuvių Skaučių Sėsersijos išleista vienoje knygoje Baden-Powellio "Skautų vadovui" ir prof. S. Šalkauskio "Skautų pasaulėžiūra". Knygos viršelis dail. P. Aleksos. 157 psl., kaina nepažymėta.

TĖVŲ ŽEMĖS ATŽALA. Kristijono Donelaičio Aukštesniosios li-tuanistinės mokyklos mokinių metraštis, 1976-1977 mokslo metai. Viršelis dail. P. Aleksos. Paruošimas spaudai D. Bindokienės. Didelis formatas, daug iliustracijų, 125 psl.

Kun. K. Žitkus. KRYŽIAUS KELIAS. Išleido Kanados Lietuvių katalikų centro Liturginė komisija. Iliustracijos Vytauto Pranaičio. Eiliuotos kryžiaus kelių maldos.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 14. Išleido Liet. Romos Katalikų kunigų vienybė 1977 m. Išvertė kun. K. Pugevičius.

FLAMES FOR FREEDOM. 15 puslapių brošiūrėlė anglų kalba aprašanti Romo Kalantos auką tėvynei. Parašė Joseph Boley. Išleido Liet. Tautos fondas 1977 m.

LITUANUS. 1977 m., Vol. 23, No. 1. Adresas: Litanus, 6621 S. Troy, Chicago, Ill. 60629.

TĖVYNĖS SARGAS. Politikos ir socialinių mokslų žurnalas. 1977 m., Nr. 1(37). Adm. adresas: 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redakcinė kolegija: Juozas Vaišnys, S.J. (atsak. red.), Antanas Saulaitis, S.J., Anicetas Tamošaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Rasa Lukoševičiūtė, Nijolė Užubalienė, Danutė Vakarė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vinco Luko. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. N. Pr. Šv. Marijos Sėsersų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.